

РОДЗИНКИ

ПЕДАГОГІЧНОЇ

ПІВОРЧОСТІ -

ОБМІНЮЄМОСЯ

ДОСВІДОМ

Збірка матеріалів обласної науково-практичної педагогічної конференції, присвяченої 170-річчю від дня народження Софії Русової - педагогині, письменниці, видатної української культурно-освітньої діячки .

Львів – 2025

Родзинки творчості - обмінюємося досвідом

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПАЛАЦ
ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

РОДЗИНКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ - ОБМІНЮЄМОСЯ ДОСВІДОМ

**Збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції,
присвяченої 170-річчю від дня народження Софії Русової –
педагогині , письменниці, видатної української культурно-
освітньої діячки.**

Львів ГАЛИЧ-ПРЕС 2025

УДК 37.015

Р 60

Розглянуто і рекомендовано до друку науково-методичною радою Львівського ННЦ ПО Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, протокол № 12 від 18 грудня 2025 року

Рецензенти:

Якімець Ю. М. – кандидат педагогічних наук, Львівський державний університет фізкультури імені Івана Боберського;

Якимович Т. Д. – кандидат педагогічних наук, Український державний університет імені Михайла Драгоманова;

Чорнописька О. І. – кандидат педагогічних наук, ДНЗ «ВПУ № 8 м.Стрия».

Р60 Родзинки педагогічної творчості – обмінюємося досвідом : збірник матеріалів конференції з актуальних питань сучасної освіти / [укл.: О. К. Жилевич] ; ЛННЦ ПО УДУ імені Михайла Драгоманова, Львівський державний палац естетичного виховання учнівської молоді. – Львів : ЛДПЕВУМ, 2025. – 124 с.

Автори вміщених до збірника матеріалів – науковці, працівники керівної ланки освітніх закладів, педагоги-практики, психологи та керівники гуртків позашкільця подають увазі читача апробовані форми та методи створення комфортного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу.

Особлива увага відводиться опису культурно-мистецьких ініціатив для учнівської молоді з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю та осіб з підвищеним ризиком опинитися у складних життєвих обставинах, що потребують соціальної допомоги та захисту.

Рекомендовано для педагогічних працівників закладів професійної освіти, вчителів профільної загальноосвітньої школи, закладів позашкільної освіти, усім, кому не байдужі нові перетворення в освіті задля успішного задоволення сьогоденних та майбутніх суспільних запитів України, створення інтелектуальної та професійної еліти нації.

© ЛННЦ ПО УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025.

© Львівський державний палац естетичного виховання учнівської молоді, 2025.

© Автори матеріалів.

ЗМІСТ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Баран Ю. С.	Бізнес інновації та стартапи як інструмент вивчення економіки у фаховому коледжі	10
Васьків Н. І.	Нетрадиційні організаційні форми навчання як інструмент для формування інтересу до кулінарного мистецтва та розвитку творчого потенціалу учнів	14
Голуб І. М.	Розвиток обдарованості молоді з ООП та соціально-вразливих категорій у межах культурно-мистецьких проєктів «Holub art hub» (2023) та «Деякі квіти/Some flowers» (2025)	19
Денькович Н. А.	Збереження культурної спадщини регіону через популяризацію українського мистецтва та народних ремесел.	28
Дешиця Н. В.	Теоретико-праксеологічні виміри професійної компетентності педагогів	33
Дорохін А. О.	Організаційно-педагогічні засади раннього виявлення педагогічних задатків учнів 5-9 класів (на прикладі будівельного профілю)	38
Дубницька О. М.	Педагогічна майстерність викладача в підготовці майбутніх фахівців художнього профілю	44
Жилевич О. К.	Деякі аспекти виховання обдарованої особистості підліткового віку в закладі освіти	49
Комарницька Л. С.	Зниження рівня тривожності здобувачів освіти у гуртожитку під час повітряних тривог	54
Комарницька Н. С.	Трансформація наставництва у професійній освіті крізь призму поглядів Софії Русової: роль адміністративного супроводу	60
Кубська Л. І.	Організаційно-педагогічні умови формування інформаційної культури педагогів	65
Кучерук Л. Д. .	Принцип індивідуалізації навчання: погляд крізь призму педагогіки С. Русової та сучасні реалії підготовки кваліфікованих робітників.	69
Луб Н. І., Покорчак С. А.	Прийняття почитається з розуміння: синергія педагогічних якостей в умовах інклюзивної	74

	Родзинки творчості - обмінюємося досвідом професійної освіти.	
Мелько М. В.	Проект «Кухня добра» як приклад інтеграції професійного навчання і волонтерства	81
Нижник О. Ю.	Професійна мобільність майбутніх будівельників у контексті інноваційних змін галузі	85
Погребняк О. С.	Впровадження цифрових технологій при вивченні спецпредметів художнього профілю	90
Сасник В. П.	Девайси в професійній освіті: нові виклики	97
Слівко Н. П.	Музичний та вокальний розвиток учнівської молоді у гуртку	101
Сліпчишин Л. В.	Організаційно-педагогічні особливості сучасної професійної підготовки педагогів	109
Телюк В. І.	Штучний інтелект при викладанні хімії у фаховому коледжі	114
Шевчук-Ковалишин Р. Б.	Національне виховання в концепції Софії Русової	119
Ухвала конференції		123

РОДЗИНКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ – ОБМІНЮЄМОСЯ ДОСВІДОМ.

Збірка матеріалів обласної науково-практичної педагогічної конференції, присвяченої 170-й річниці від дня народження Софії Русової, української педагогині, засновниці українського жіночого руху в Східній Україні, культурно-освітньої діячки.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Михайло Копельчак
(голова)

➤ директор Львівського навчально-наукового центру професійної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент.

Лідія Сліпчишин

➤ професорка кафедри технологічної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова, докторка педагогічних наук, професорка.

Ольга Жилевич

➤ заступниця директора з навчально-методичної роботи Львівського державного Палацу естетичного виховання учнівської молоді.

Надія Гусяк

➤ методистка Львівського державного Палацу естетичного виховання учнівської молоді.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Відкриття конференції:

Копельчак Михайло Павлович – директор Львівського навчально-наукового центру професійної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент.

Доповіді:

Бізнес-інновації та стартапи як інструмент вивчення економіки у фаховому коледжі

Баран Юлія Сергіївна – викладач економічних дисциплін Автомобільно-дорожнього фахового коледжу Національного університету «Львівська політехніка».

Нетрадиційні організаційні форми навчання як інструмент для формування інтересу до кулінарного мистецтва та розвитку творчого потенціалу учнів

Васьків Наталія Ігорівна – керівник гуртка «Світ кулінарії» ДПЗО «Самбірський професійний ліцей».

Розвиток обдарованості молоді з ООП та соціально-вразливих категорій у межах культурно-мистецьких проєктів «Holub art hub» (2023) та «Деякі квіти/Some flowers» (2025)

Голуб Ігор Михайлович – старший викладач, голова циклової комісії спеціальності «Дизайн» ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну», старший викладач кафедри дизайну та основ архітектури НУ «Львівська політехніка».

Збереження культурної спадщини регіону через популяризацію українського мистецтва та народних ремесел

Денькович Наталія Андріївна – доктор філософії (PhD), магістр мистецтвознавства, викладач ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну».

Теоретико-праксеологічні виміри професійної компетентності педагогів

Дешиця Неонілія Вікторівна – вихователь-методист, керівник гуртка «Животоки», ДНЗ «Львівське вище професійне училище технологій та сервісу».

Організаційно-педагогічні засади раннього виявлення педагогічних задатків учнів 5-9 класів (на прикладі будівельного профілю)

Дорохін Андрій Олександрович – аспірант Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Педагогічна майстерність викладача в підготовці майбутніх фахівців художнього профілю

Дубницька Олександра Миронівна – викладач кафедри технологічної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Деякі аспекти виховання обдарованої особистості підліткового віку

в закладі освіти

Жилевич Ольга Костянтинівна - заступник директора Львівського державного палацу естетичного виховання учнівської молоді.

Зниження рівня тривожності здобувачів освіти у гуртожитку під час повітряних тривог

Комарницька Любов Северинівна – вихователь, Вище професійне училище №29 м. Львова.

Трансформація наставництва у професійній освіті крізь призму поглядів Софії Русової: роль адміністративного супроводу

Комарницька Наталія Северинівна — заступник директора з навчально-виховної роботи, ДНЗ «Вище професійне училище № 29 м. Львова».

Організаційно-педагогічні умови формування інформаційної культури педагогів

Кубська Лариса Іванівна – викладач, Львівський навчально-науковий центр професійної освіти, Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

Принцип індивідуалізації навчання: погляд крізь призму педагогіки С. Русової та сучасні реалії підготовки кваліфікованих робітників

Кучерук Людмила Денисівна – методист, ДНЗ «Вище професійне училище №29 м. Львова».

Прийняття починається з розуміння: синергія педагогічних якостей в умовах інклюзивної професійної освіти

Луб Надія Іванівна – заступник директора з навчально-виховної роботи, спеціаліст вищої категорії, старший викладач ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну».

Покорчак Святослав Андрійович – асистент викладача, керівник театрального гуртка «Гірчиця», ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну».

Проект «Кухня добра» як приклад інтеграції професійного навчання і волонтерства

Мелько Марина Володимирівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчально-виховної роботи ДЗП(ПТ)О «Самбірський професійний ліцей».

Професійна мобільність майбутніх будівельників у контексті інноваційних змін галузі

Нижник Олена Юріївна – методист, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Рівненській області.

Впровадження цифрових технологій при вивченні спецпредметів художнього профілю

Погребняк Олена Станіславівна – викладач вищої категорії, методист ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну».

Девайси в професійній освіті: нові виклики

Сасник Віра Петрівна – голова методичної комісії педагогічних працівників технічних дисциплін, викладач ДЗП(ПТ)О «Самбірський професійний ліцей».

Музичний та вокальний розвиток учнівської молоді у гуртку

Слівко Наталія Петрівна – керівник вокального гуртка ДНЗ «Вище професійне училище № 29 м. Львова».

Організаційно-педагогічні особливості сучасної професійної підготовки педагогів

Сліпчишин Лідія Василівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри технологічної освіти, УДУ імені Михайла Драгоманова.

Штучний інтелект при викладанні хімії у фаховому коледжі

Телюк Вікторія Іванівна – заступник директора з навчальної роботи ВСП «Автомобільно-дорожній фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка».

Національне виховання в концепції Софії Русової

Шевчук-Ковалишин Руслана Богданівна – заступник директора з НВР ЗПШТО «Львівський професійний коледж ресторанного бізнесу».

БІЗНЕС-ІННОВАЦІЇ ТА СТАРТАПИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

*Баран Юлія Сергіївна,
викладач економічних дисциплін,
Автомобільно - дорожній фаховий коледж
Національного університету
«Львівська політехніка».*

В умовах швидкої глобальної економічної трансформації та переходу до суспільства знань, успіх національної економіки все більше залежить від здатності до інновацій та формування нового покоління підприємців. Для України, яка прагне до інтеграції у світовий ринок та економічного відновлення, критично важливо змістити акцент в освітньому процесі від засвоєння статичних економічних теорій до практичного розуміння механізмів створення вартості та управління ризиками.

У контексті фахових коледжів, де основна мета – підготовка практично орієнтованих, конкурентоспроможних фахівців, традиційний курс економіки часто виглядає занадто академічним. Здобувачам необхідні інструменти, які дозволять їм не просто розуміти, а й застосовувати економічні принципи в реальному світі.

Саме тому бізнес-інновації та стартапи постають як ідеальний інструментарій для вивчення економіки. Стартап-діяльність являє собою динамічну модель, у якій здобувачі безпосередньо стикаються з ключовими економічними концепціями: аналізом попиту та пропозиції, розрахунком граничних витрат, пошуком точки беззбитковості, оцінкою юніт-економіки (LTV/CAC) та залученням капіталу. Використання таких практичних методик, як Business Model Canvas та Design Thinking, перетворює абстрактні економічні знання на відчутні проєкти та реальні бізнес-рішення.

Розглянемо конкретні навчальні модулі та методичні інструменти, які дозволяють здобувачам на практиці опанувати економічну грамотність, розвинути підприємницьке мислення та підготуватися до активної участі в інноваційному розвитку своєї галузі.

1. Модуль: Економіка інноваційного циклу. Цей модуль фокусується на тому, як ідея перетворюється на ринковий продукт, і використовує базові економічні концепції.

Аналіз ринкової потреби – попит, цінова політика, сегментація ринку. Здобувачі досліджують потреби споживачів, визначаючи потенційний обсяг ринку (TAM/SAM/SOM) та готовність споживачів платити.

Дослідження та розробка. Комерціалізація – фактори виробництва, вартість, крива пропозиції, економіка масштабу. Здобувачі аналізують граничні витрати на виробництво першого продукту (прототипу) проти масового виробництва та обґрунтовують інвестиції у дослідження й розробку.

Вхід на ринок та конкуренція – типи ринкових структур (монополія, олігополія), бар'єри входу, конкурентна перевага. Здобувачі вивчають стратегії диференціації продукту (за якістю, ціною, унікальністю) та аналізують цінову політику конкурентів.

Інтелектуальна власність – авторське право, роль патенту. Здобувачі обговорюють як захист інтелектуальної власності стимулює інновації, надаючи розробнику тимчасові економічні прибутки понад норму.

2. Модуль: Стартап-фінанси та оцінка ризиків. Цей модуль зосереджений на фінансовій грамотності та основах підприємницької діяльності.

Модель «Витрати – прибутки – обсяг». Здобувачі розраховують, який мінімальний обсяг продукції (послуг) має продати стартап, щоб покрити свої операційні витрати.

Джерела фінансування – капітал, інвестиції, позичковий капітал, часова вартість грошей. Здобувачі аналізують ризики та

переваги венчурного капіталу, банківських кредитів та самофінансування.

Економіка юніту – прибуток з одного клієнта (Lifetime Value – LTV), вартість залучення клієнта (CAC). Проводиться розрахунок, чи є стартап масштабованим: LTV має бути значно вищим за CAC, що є основою прибутковості бізнесу.

Ризик та невизначеність – економічна теорія ризику, диверсифікація, альтернативна вартість. Здобувачі обговорюють альтернативну вартість часу, інвестованого у стартап, розробляють стратегії мінімізації ризиків у бізнес-плані.

Для створення групових проєктів, де здобувачі розробляють власні міні-стартапи, можуть бути використані наступні практичні інструменти та методики:

1. **Business Model Canvas (BMC) / Lean Canvas** для візуалізації та структуризації всіх дев'яти ключових елементів бізнес-моделі на одній сторінці (ключові партнери, канали збуту, джерела доходу, структура витрат тощо). Здобувачі чітко бачать, як структура витрат (економічний блок) пов'язана з потоками доходів (економічний блок) і ціннісною пропозицією (маркетинговий/споживчий блок).

2. **Design Thinking.** Ця методологія орієнтована на розуміння потреб користувача та швидке створення прототипів. Інновації починаються з реального попиту, а не з можливостей виробництва (економіка, орієнтована на споживача), що допомагає зменшити ризик великих інвестицій на ранніх стадіях.

3. **Startup Pitch Deck (Презентація для інвесторів).** Навчити здобувачів стисло та переконливо представляти фінансову модель (прогнози доходів, запит на інвестиції) та ринковий потенціал свого проєкту, що вимагає чіткого представлення потенційної рентабельності, обґрунтування ринкової оцінки та показників масштабування (прогнозованого зростання).

Використання цих інструментів перетворює вивчення економіки у фаховому коледжі на захопливий процес створення економічної

Родзинки творчості - обмінюємося досвідом

вартості, готуючи здобувачів до підприємницької діяльності або інноваційної роботи у великих компаніях.

НЕТРАДИЦІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО КУЛІНАРНОГО МИСТЕЦТВА ТА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ

*Васьків Наталія Ігорівна,
керівник гуртка «Світ кулінарії»
ДПЗО «Самбірський професійний ліцей».*

Забезпечення високої якості професійної освіти у контексті сучасних вимог до розвитку особистості є одним із ключових завдань педагогіки. Систематичне і всебічне виховання учнів у професійно-технічних навчальних закладах не обмежується лише передачею спеціальних знань і вмінь.

Найкращі можливості для особистісного розвитку учнів надає саме позаурочна та позанавчальна діяльність учнів.

«Позаурочна робота — це система занять, заходів і організованого навчання учнів, що проводяться в училищах і поза ними під керівництвом адміністрації, інженерно-педагогічних працівників, громадськості, органів учнівського самоврядування» [1, с. 282].

Окреме місце у підготовці фахівців посідає формування професійної свідомості та культури праці. Важливу роль у цьому процесі відіграють нетрадиційні організаційні форми навчання, зокрема виховні заходи, які допомагають учням не тільки здобути практичні навички, але й виховати в собі цінності, що сприяють їхній професійній орієнтації.

Сучасна система професійної освіти має на меті підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних до творчої діяльності та постійного самовдосконалення. Підготовка майбутніх фахівців вимагає створення сприятливих умов для розвитку критичного

мислення, творчості, а також формування відповідальності за виконання своїх обов'язків.

Виховна робота в закладах освіти є важливим компонентом цієї системи, оскільки допомагає сформувати в учнів професійну свідомість, емоційне ставлення до своєї роботи та пошану до професії. Інтерактивні та ігрові форми навчання сприяють реалізації цих завдань.

У даному дослідженні ми розглянемо нетрадиційні організаційні навчальні форми та їх значення у професійній підготовці майбутніх фахівців ресторанного господарства.

Для формування у фахівця творчого потенціалу потрібно обирати форми, які сприятимуть підвищенню мотивації оволодіння майбутньою професією, творчому зростанню та пізнавальній активності учнів.

Серед найпопулярніших форм позаурочної роботи є навчальні, масові та індивідуальні заходи, які допомагають поглибити знання, розвинути навички та розкрити інтереси учнів. До них належать: гуртки, факультативи, семінари, екскурсії, олімпіади, конкурси, вечори, конференції та індивідуальні заняття.

Під час професійної підготовки кухарів кондитерів найбільш ефективними є нетрадиційні уроки у формі змагань і гри (конкурс, естафета, ділова гра, кросворд, вікторина) [2, с.20].

До прикладу в Самбірському професійному ліцеї проводилися такі заходи : «Хто зверху», «Андріївські вечорниці», «Кулінарний брейн-ринг», «Ерудит кафе». Після проведення яких спостерігалися позитивні результати : підвищувався інтерес до професії, поглиблювалися теоретичні знання, професійні навички впевненість у собі, уміння працювати в команді.

Один із таких заходів — це пізнавально-розважальний конкурс «Ерудит-кафе», що проходив у рамках гуртка «Світ кулінарії» для учнів, які здобувають професію «Кухар». Захід спрямований на розвиток не лише професійних навичок, а й на формування емоційної грамотності, творчого підходу до роботи та розвитку вмінь працювати в команді.

Невипадково «Ерудит-кафе» було організовано саме із здобувачами першого курсу з метою підвищення інтересу учнів до кулінарної справи, а також для розвитку таких важливих якостей, як творче мислення, командна взаємодія, відповідальність та ініціативність.

Програма конкурсу передбачала кілька етапів, що дозволяли учасникам проявити свої здібності в різних сферах діяльності: від кулінарних знань до практичних навичок. Ведучими та членами журі були здобувачі освіти старших курсів, що також сприяло невимушеній дружній атмосфері в якій учасники заходу не боялися висловлювати свої думки, проявляти ініціативність та командність.

Починався конкурс з вступної частини під час якої відбулося коротке знайомство з історією професії кухаря, значенням Міжнародного дня кухаря. Ведучі заходу представили команди учасників і познайомили їх із конкурсною програмою. Це допомогло налаштувати учнів на активну участь і мотивувало їх до подальших етапів.

Гра розпочалась з конкурсу «Реклама». Команди повинні були створити оригінальну рекламу своєї команди та вразити журі та вболівальників. Це завдання мало на меті не лише оцінити креативність учасників, а й розвинути в них навички публічного виступу та самопрезентації.

У наступному конкурсі «Розминка» команди відповідали на запитання кулінарної вікторини. Запитання стосувалися різних аспектів кулінарії, від назв традиційних страв до деталей приготування. Важливою частиною цього етапу було використання кнопок для швидкої реакції учасників. Це дозволяло оцінити швидкість мислення та здатність працювати в умовах часу.

Цікавим був конкурс «Відгадай страву»: Учасникам пропонували набір продуктів, які входять до складу певної страви, і саме за цими інгредієнтами вони мали визначити, про яку страву йдеться. Іноколи це були очевидні продукти, а іноколи — лише окремі складники, що вимагало від учасників уважності та вміння поєднувати смакові й ароматичні підказки. Такий конкурс

продемонстрував, наскільки добре учні знайомі з традиційними українськими стравами та їхніми компонентами.

Цікавим та динамічним виявився конкурс «Органолептична дегустація». Учасники, закривши очі, повинні були відгадати продукти за смаком, запахом та дотиком. Це завдання не лише створило атмосферу азарту та дружнього суперництва, а й стало чудовою практикою розвитку органолептичних навичок.

У наступному конкурсі «Інтерактивні вправи» учасники виконували швидкі практичні завдання, що вимагали не тільки знань, а й практичних навичок роботи на кухні. Це був динамічний конкурс, у якому важливою була не тільки точність виконання завдання, але й спритність.

<https://learningapps.org/watch?v=pt02r7x6n25>

<https://learningapps.org/watch?v=pqdkjhm225>

Кульмінацією заходу стало представлення учасниками своїх власноруч приготованих страв у конкурсі «Домашнє завдання», до яких вони готувалися заздалегідь на заняттях гуртка. Оцінювались такі критерії, як смак, презентація страви та знання рецепту. Цей етап надавав можливість учасникам продемонструвати свої кулінарні досягнення та вміння презентувати результат роботи.

Отже, проведення конкурсу «Ерудит-кафе» дозволило досягти кількох важливих педагогічних цілей таких як: розвиток творчих здібностей учнів та їх здатності приймати нестандартні рішення, формування професійної ерудиції та знань в кулінарії, а також практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності, виховання командного духу, співпраці та відповідальності за виконання завдання, зміцнення професійної орієнтації учнів, розвиток у них почуття гордості за обрану професію.

Проведення пізнавально-розважального конкурсу «Ерудит-кафе» стало не тільки успішним виховним заходом, але й чудовою практикою для розвитку важливих для професії кухаря компетенцій. Цей захід дав можливість учням продемонструвати свої кулінарні навички та творчий підхід до виконання завдань, а також сприяв

розвитку таких цінних якостей, як креативність, відповідальність, командність та ініціативність.

Підсумовуючи, можна сказати, що виховні заходи є важливим інструментом у розвитку професійної орієнтації учнів, формуванні естетичних уподобань і практичних навичок, що є необхідними для їх подальшого успіху в кулінарній сфері. Такі заходи не обмежені нормативними документами, містять інформацію, що не включена у програму, але допомагає учням поглибити свої фахові знання, орієнтуватись на інноваційні галузі розвиваючи професійну творчість.

Список використаних джерел.

1. Гуревич, Р.С. Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах: монографія. Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 410 с.

2. Мелько М.В. Інноваційні форми творчого розвитку майбутніх фахівців кулінарного профілю у процесах професійної підготовки: методичні рекомендації. Л : СПОЛОМ, 2018.

**РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОСТІ МОЛОДІ З ООП ТА
СОЦІАЛЬНО-ВРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ У МЕЖАХ
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ПРОЄКТІВ «HOLUB ART HUB»
(2023) ТА «ДЕЯКІ КВІТИ / SOME FLOWERS» (2025)**

Голуб Ігор Михайлович,

старший викладач, голова циклової комісії спеціальності «Дизайн»
ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж прикладного
мистецтва та дизайну»,
старший викладач кафедри дизайну та основ архітектури
НУ «Львівська політехніка»

Проєкт «ДЕЯКІ КВІТИ / SOME FLOWERS» був реалізований у Львові під керівництвом автора, викладача Ігоря Голуба, за підтримки Українського культурного фонду, у форматі літньої резиденції на базі Львівського професійного коледжу прикладного мистецтва та дизайну з 01 червня по 01 жовтня 2025 року. Це культурно-мистецька ініціатива є продовженням проєкту HOLUB ART HUB 2023, яка об'єднала молодь з особливими освітніми потребами, людей з інвалідністю та осіб соціально-вразливих категорій.

Мета проєкту передбачала створення безбар'єрного простору для творчості, де мистецтво стає засобом підтримки, соціалізації та самовираження, без вікових, ментальних чи фізичних обмежень. Проєкт метаморфує ботанічне мистецтво розкриваючи потенціал учасників у живописі, декоративному мистецтві та сучасних художніх практиках з використанням акрилу, текстурних та скульптурних паст та інших матеріалів.

Діагностика та моніторинг розвитку обдарованості учасників із числа молоді з особливими освітніми потребами (ООП) та соціально вразливих категорій у межах мистецьких проєктів здійснювався, як системний процес спостереження, аналізу та оцінки творчої динаміки самих учасників. Його мета – виявлення,

підтримка та розвиток індивідуального потенціалу кожного учасника через участь у художньо-практичних і дослідницьких формах діяльності:

- визначити рівень розвитку творчих здібностей, мотивації та професійних інтересів учасників;
- простежити індивідуальну динаміку зростання – від початкових спроб до самостійного художнього висловлення;
- забезпечити педагогічну, психологічну та соціокультурну підтримку процесу становлення особистості / учасника в проєкті.

Об'єкти та суб'єкти моніторингу

- **Об'єкти:** учасники та учасниці проєктів з ООП, а також представники соціально вразливих груп – внутрішньо переміщені особи, діти учасників бойових дій.
- **Суб'єкти моніторингу:** викладачі, куратори, психологи, запрошені експерти та рецензенти методичних матеріалів.

Серед цільової аудиторії проєкту «HOLUB ART HUB» (2023) було 16 учнів з порушенням слуху Львівської спеціальної школи Марії Покрови, а резидентами проєкту «ДЕЯКІ КВІТИ» (2025) стали 14 учасників (молодь з ООП та інвалідністю (люди з порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату, розладом аутистичного спектру, церебральним паралічем, артрогрипоз), а також особи ВПО, діти УБД.

За віковими категоріями учасники ділилися на групи 12-18 років та 20+.

Методи моніторингу:

- **Спостереження** за процесом творчої діяльності на майстер-класах, воркшопах та практичних заняттях (індивідуальна та колективна робота).
- **Анкетування та бесіди** з учасниками для виявлення рівня саморефлексії, мотивації, розуміння власних досягнень.
- **Порівняльний аналіз робіт** (на початку та завершенні проєкту) з фіксацією художньо-виражальних змін.
- **Психологічна діагностика** емоційного стану, комунікативної активності, рівня впевненості.

- **Експертна оцінка** художніх результатів (виставкові проєкти в галереї у форматі офлайн / онлайн, каталоги друковані та цифрові, презентація навчального посібника).

Наводимо освітні результати проєктів:

1). Проведено групові та індивідуальні заняття з молоддю враховуючи особливі потреби кожного. Залучено у дистанційному форматі двох людей, які пересуваються на кріслах колісних і не проживають у Львові. Перебування в звичному середовищі вдома зменшило тривожність і дало змогу сконцентруватися на роботі. Завдяки відеозустрічам і спільним завданням учасники відчували себе частиною мистецької спільноти, попри фізичну дистанцію. Таким чином, цей формат не обмежив, а навпаки розширив участь людей, які пересуваються на кріслах колісних, зробивши проєкт більш інклюзивним і безбар'єрним.

2). Проведено серію творчих воркшопів для молоді та для дорослого населення у співпраці з психологами: Галина Гуль (психологиня Львівського ПК ПМД та Галина Стричак (членкиня Львівського осередку Міжнародної асоціації психологів та тренерів-експертів).

3). Сформовано електронний та друкований каталог проєкту, інформація подана українською та англійською мовами. Кольоровий каталог містить загальну інформацію про проєкт, дані про резидентів та фото робіт, атмосферні фото групових воркшопів дорослого населення [4; 5].

4). Видано посібник «**Інклюзивна майстерня для молоді з порушенням слуху**». Рецензентами стали Лідія Сліпчишин, професорка Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, докторка педагогічних наук та Ігор Гавришкевич, голова правління Львівської обласної організації Національної спілки художників України, Народний художник України, доцент кафедри рисунку і живопису Львівської національної академії мистецтв [2]. Посібник став безкоштовним практичним надбанням для фондів міських бібліотек для дітей та юнацтва. Географія охоплення міста України (12 міст, 11 обласних центрів, більш як 15 бібліотек): Львів,

Ужгород, Івано-Франківськ, Вінниця, Чернівці, Тернопіль, Рівне, Дніпро, Хмельницький, Чернігів, Запоріжжя, Дубно.

Посібник також було представлено закордоном:

- У гімназії м. Пряшів (Словаччина) / *Spojená škola T. Ševčenka s vyučovacím jazykom ukrajinským*. Prešov, Slovakia;
- У посольстві Республіки Албанія;
- У приватній школі *Futuraskolan International Stockholm* м. Стокгольм, Швеція.

Примірник отримали заклади освіти та організації: Львівська спеціальна школа Марії Покрови, Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну, кафедра дизайну та основ архітектури НУ «Львівська політехніка», кафедра дизайну та історії мистецтв Карпатського національного університету імені Василя Стефаника; кафедра технологічної освіти та дизайну Українського державного університету імені Михайла Драгоманова; Львівська обласна організація Національна спілка художників України; офіс Тетяни Ломакіної – Радниці Уповноваженої президента України з безбар'єрності [6].

10 вересня 2025 року відбулася презентація посібника у Мистецькій бібліотеці (м. Львів, вул. Шота Руставелі, 8) для учнів Львівської спеціальної школи Марії Покрови та студентів Львівського ПК ПМД, які мають порушення слуху.

18 вересня 2025 року у Львівському ПК ПМД пройшла панельна дискусія проєкту «ДЕЯКІ КВІТИ» та презентація посібника. В обговоренні взяли участь представники Департаменту освіти і науки ЛОДА, Департаменту освіти і культури Львівської міської ради, Львівського відділення Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Львівській області, Інклюзивно-ресурсного центру м. Львова (Галицького району), Львівської обласної організації УТОГ та інших [6].

Посібник «**Інклюзивна майстерня для молоді з порушенням слуху**» став унікальним друкованим виданням, адже поєднує

практичні методики, сучасний дизайн та інклюзивний підхід до ознайомлення з мистецтвом. Матеріали розроблені з урахуванням адаптованого контенту для потреб молоді з порушенням слуху: зрозуміла мова, покрокові візуальні інструкції, ілюстрації, приклади готових робіт. Видання пропонує не лише теоретичні знання про мистецькі техніки, а й завдання для самостійного виконання. Кожна сторінка продумана так, щоб навчання було комфортним, яскравим та інтуїтивно зрозумілим навіть без додаткових пояснень. Враховано також універсальний дизайн видання. Посібник створено у форматі, зручному для різних категорій користувачів, що робить його доступним не лише для людей із порушеннями слуху, а й для всіх, хто цікавиться мистецтвом. Видання відображає культурні й художні традиції України, водночас відкриваючи простір для сучасних креативних експериментів. Це не просто навчальний матеріал, а *інструмент соціальної інтеграції*, адже він допомагає молоді з особливими освітніми потребами відчутти себе частиною творчої спільноти. Або стати практичним порадником для людей які проводять заняття, майстер-класи різних категорій [2].

Виставкова діяльність та результати культурно-мистецьких продуктів 2023-2025 рр.:

«Рефлексії кольору війни» – це назва виставки, що демонструє, як діти з порушенням слуху та з тимчасово окупованих територій, виражають свої почуття, переживання під час війни засобами мистецтва. Експозиція, що пройшла у Львівському палаці мистецтв, включала унікальні артоб'єкти, створені за допомогою кольору, пластики та інших технік, і була спрямована на підтримку інклюзивної освіти та культури. Виставка тривала з 15-26 серпня 2023 року.

Онлайн виставка SOME FLOWERS створено на безкоштовному конструкторі сайтів Weblium. Це про доступність для всіх – незалежно від місця проживання чи фізичних можливостей, кожен може переглянути виставку з будь-якого пристрою. Сайт автоматично коректно відображається на смартфонах, планшетах і комп'ютерах. [Переходьте](#) за [посиланням](#):

<https://someflowers.weblium.site/> Виставка презентовано 01 вересня 2025 року – безтерміново.

Офлайн виставка **ДЕЯКІ КВІТИ** тривала з 10 вересня – 01 жовтня 2025 року у Львівському ПК ПМД.

Критерії оцінювання розвитку обдарованості молоді:

1. **Креативність і самостійність мислення** – здатність пропонувати власні ідеї, створювати оригінальні композиції.
2. **Технічна майстерність** – рівень володіння художніми матеріалами (акрил, текстурні пасти, графіка, змішані техніки).
3. **Емоційна виразність** – глибина художнього образу, здатність через мистецтво виражати внутрішній стан.
4. **Комунікативна активність** – участь у колективних творчих формах, дискусіях, спільних виставках.
5. **Професійна орієнтація** – усвідомлення свого творчого напрямку, бажання продовжувати освіту у сфері мистецтва.

За результатами моніторингу та діагностики встановлено:

- **зростання рівня творчої активності:** учасники демонструють більшу впевненість, експериментальність, виразність у роботах.
- виявлено **індивідуальні художні почерки**, що свідчить про формування авторського стилю.
- **покращено комунікативні навички** – через інтеграцію учасників з ООП у спільний мистецький простір із ровесниками.
- **зміцнено соціальну інтеграцію** – учасники відчують належність до творчої спільноти, що позитивно впливає на їх самооцінку.
- результати моніторингу стали підґрунтям для розроблення **методичних рекомендацій і посібників**, зокрема видання *«Інклюзивна майстерня для молоді з порушенням слуху»*.

Одним із важливих напрямів проєкту стало залучення до художніх воркшопів **жінок-переселенок та дружин полеглих військовослужбовців України**. Для дорослих учасниць мистецтво виявляється не лише творчим процесом, а й терапевтичним

інструментом, який допомагає подолати біль, віднайти внутрішню силу й відчути підтримку спільноти.

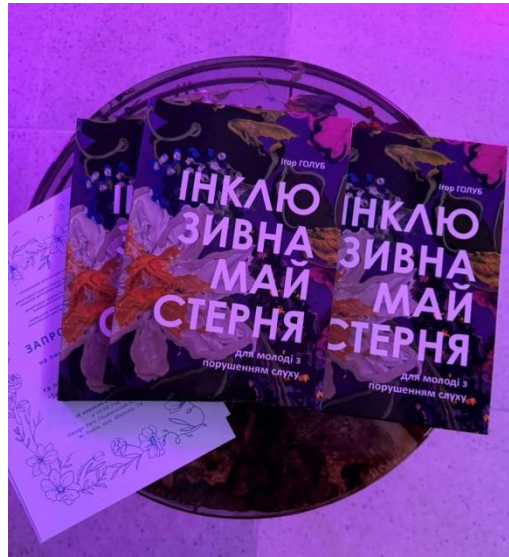
На воркшопах жінки працюють у різних художніх техніках – акрилового живопису та текстурних паст у ботанічному мистецтві. Такі заняття мають глибокий символічний сенс: у роботі з квітами та природними мотивами учасниці знаходять відображення власних почуттів – ніжності, болю, надії.

Для дорослого населення подібна форма мистецької взаємодії є особливо цінною, адже вона дає можливість відірватися від щоденних турбот і сконцентруватися на процесі творення. Водночас це – простір, де народжуються нові знайомства й підтримка, адже жінки, які пережили схожі виклики, знаходять спільну мову та розуміння.

Завдяки підтримці Українського культурного фонду близько 28 осіб відвідали воркшопи протягом липня-серпня, які стали доступними для тих, хто найбільше потребує простору для вираження й відновлення. В умовах війни культура та мистецтво стають не розвагою, а необхідністю – вони допомагають триматися, віднаходити внутрішні сили й будувати майбутнє [7].

На фото учасники з порушенням слуху внутрішньо-переміщені особи з Херсонської, Запорізької та Миколаївської областей України. HOLUB ART HUB, 2023

На фото презентація посібника та панельна дискусія по проєкту.

ДЕЯКІ КВІТИ / SOME FLOWERS, 2025

Висновки: Моніторинг підтвердив, що поєднання мистецької освіти, арттерапевтичних практик і соціальної взаємодії є ефективним інструментом розвитку обдарованості молоді з ООП та соціально вразливих груп. Проєкти «HOLUB ART HUB» та «ДЕЯКІ КВІТИ» стали платформами для виявлення та підтримки талантів, формування навичок самовираження й інтеграції у культурне середовище сучасного українського мистецтва.

«ДЕЯКІ КВІТИ / SOME FLOWERS» – це не лише про мистецтво, а й про людей, їхню силу долати виклики та знаходити красу навіть у найважчих обставинах. Проєкт реалізовано за підтримки Українського культурного фонду, за конкурсною програмою «Стипендії» 2025.

Автор також ділиться власним досвідом та напрацюваннями, творчими доробками, а саме – навчальний посібник безкоштовно розповсюджений у фонди міських бібліотек України.

Список використаних джерел:

1. Артвиставка творчих робіт молоді з особливими освітніми потребами, соціальних категорій та людей з інвалідністю. URL: <https://someflowers.weblium.site/>
2. Голуб І. М. Інклюзивна майстерня для молоді з порушенням слуху: навчальний посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2025. 120 с.
3. Голуб І. М. Моніторинг та критерії ефективності освітнього проекту безбар'єрності інклюзивного мистецтва. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/62/part_1/17.pdf
4. Голуб І. М. SOME FLOWERS: каталог. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2025. 70 с. URL: https://lvphu.org.ua/wp-content/uploads/2025/09/some-flowers_catalogue-2025.pdf
5. Голуб І. М. HOLUB ART HUB. Каталог. – Львів, 2023. – 75 с. URL: https://lvphu.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/%D0%9DOLUB.ART_HUB_catalog_2023.pdf
6. Панельна дискусія та презентація посібника «Інклюзивна майстерня». URL: <https://lvphu.org.ua/panelna-dyskusiya-ta-prezentacziya-posibnyka-inklyuzyvna-majsternya/>
7. Творчість як відновлення: залучення жінок-переселенок та дружин полеглих Захисників у мистецьких воркшопах проекту «ДЕЯКІ КВІТИ». URL: <https://ukrainianpeople.us> (19 серпня 2025).

ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ РЕГІОНУ ЧЕРЕЗ ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА ТА НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ

*Денькович Наталія Андріївна,
викладач Львівського професійного
коледжу прикладного мистецтва та дизайну
доктор філософії (PhD), магістр мистецтвознавства.*

Питання збереження культурної спадщини регіону під час воєнного стану в Україні має ключову роль не лише регіонального значення, але й національного. Головним є представлення народних ремесел та українського мистецтва на світовій арені, адже збереження матеріальної та нематеріальної культурної спадщини може бути врегульоване діяльністю ЮНЕСКО. Згідно зі Статутом, головне завдання ЮНЕСКО полягає в тому, щоб сприяти зміцненню миру і безпеки шляхом розширення співробітництва народів у галузі освіти, науки і культури, а також укоріненню у свідомості людей необхідності захисту миру. Організація є своєрідним інтелектуальним форумом, спеціальний мандат якого базується на постулаті, що мир і стабільність суспільства повинні ґрунтуватися на моральній та інтелектуальній солідарності людства. Отже, місія ЮНЕСКО полягає у зміцненні інтелектуальної та моральної солідарності людства, а відтак – створенні гуманітарних підвалин всеохоплюючої системи міжнародної безпеки та стабільності. [1]

У «Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини» [2], прийнятій ЮНЕСКО у 2003 р., виокремлено термін «нематеріальна культурна спадщина» та зазначено в яких галузях вона визначається: усних традиціях та формах вираження, зокрема в мові як носії нематеріальної культурної спадщини; виконавському мистецтві; звичаях, обрядах, святкуваннях; знаннях та практиці, що стосуються природи та всесвіту; традиційних ремеслах.

Потужною силою для створення гуманітарних підвалин є народні художні ремесла і промисли. Зокрема, у підготовці фахівців для народних художніх ремесел і промислів «... зростає актуальність освоєння художніх засобів, властивих народному мистецтву, професійних прийомів комбінування і перетворення етномотивів, створення оригінальних осучаснених композиційних структур у різних видах етнодизайну, використання можливостей сучасних технологій і матеріалів для розвитку етномистецтва і етнотрадицій» [5, с. 21]. Опрацювання народних традицій та етномотивів у контексті сучасних вимог є однією з передумов творчого довголіття фахівців художньої галузі.

Завданням мистецьких закладів освіти є популяризація та продовження традицій народних ремесел через різні форми навчальної та позанавчальної діяльності, бо «від покоління до покоління майстрів народних художніх ремесел і промислів передавалися таємниці технічної та технологічної майстерності, вдосконалювалися прийоми обробки сировини, орієнтуючись на новітні досягнення в галузі техніки і технології. Народність виражається в тому, що стильові особливості (новації тощо), характерні для певного регіону, хоч і створені окремими особистостями, з часом стають надбанням загалу (наприклад, це стосується технології орнаментального різьблення, пов'язаної з іменем яворівського майстра Й. П. Станька). Втрата авторського права часто призводить до занепаду художнього промислу або проблем у його функціонуванні. Тому цей процес виробництва характеризується нестабільністю, в результаті чого виникає велика ймовірність втрати художніх надбань. Оскільки ця проблема існує давно, то в багатьох населених пунктах засновувалися школи традиційного народного мистецтва, організовувалися гуртки художньої та художньо-прикладної творчості з метою творення, збереження, поширення і вивчення духовних набутоків нації» [3; 172-173]. Завданням педагогів є надати базові знання мистецьких шкіл народних промислів. Ми зупинимо свою увагу на писанкарстві, вітражі та вибійці.

Якщо вітраж вивчається в Львівському професійному коледжі прикладного мистецтва та дизайну у професії «Живописець, вітражник», то писанкарство і вибійка можуть вивчатись в основному в позанавчальний час. Рефлексія власного досвіду свідчить, що однією із важливих форм організації навчання є гурткова робота. Організований гурток прикладного мистецтва, формує естетичне ставлення до предметів і явищ навколишньої дійсності, розвиває художнє мислення, творчі здібності, вміння та навички. Згідно з програмою гуртківці ознайомлюються з різними видами української народної творчості, її історією і розвитком на сучасному етапі, а також ознайомлюються з основними відомостями про художні особливості інших видів сучасної творчості.

В основу роботи гуртка покладено використання можливостей сучасних інноваційних технологій навчання і виховання з метою формування всебічно розвинутої особистості, що демонструє здатність до засвоєння знань, оволодіння вміннями і навичками, необхідними для швидкої адаптації до швидкоплинного розвитку в художньо-естетичній сфері; виховання у гуртківців естетичного смаку, любові до народного мистецтва, знань про розвиток сучасного декоративного мистецтва. Як результат, гурток прикладного мистецтва, є узагальненням теоретичної та практичної підготовки, їх інтеграція задля підготовки конкурентоспроможного фахівця, готового до викликів сучасного ринку праці, а також забезпечення особистісного компоненту змісту професійної підготовки, що спонукає здобувачів освіти до використання потенціалу суб'єктивного особистісного досвіду, рефлексії, усвідомлення ролі і значення освоєних знань, сформованих і розвинутих умінь та навичок.

Для популяризації народних ремесел регіону поза межами навчального закладу, педагогічні працівники професійного коледжу вже неодноразово брали участь у Днях європейської спадщини у Львові. Формат цих заходів виходить далеко за межі України, адже Дні європейської спадщини (European Heritage Days) — це щорічна загальноєвропейська ініціатива Ради Європи, що триває у вересні, під

час якої відкриваються культурні об'єкти, що зазвичай закриті, проводяться екскурсії, лекції та майстер-класи для ознайомлення громадськості з історією, архітектурою та культурним розмаїттям міст та країн, включаючи Україну (особливо Львів), під гаслом в 2025 році: «Архітектурна спадщина: вікна в минуле, двері в майбутнє».

Як зазначено на офіційному сайті Днів європейської спадщини (European Heritage Days) [4], щороку національні та регіональні заходи організовуються навколо певної теми. Ці теми різняться в кожній країні з року в рік. Вони включають такі теми, як: специфічні форми спадщини (наприклад, фермерські будинки, музичні інструменти, кулінарні традиції, садова архітектура); певні періоди в історії (наприклад, середньовічна спадщина, спадщина бароко); підходи суспільства до спадщини (наприклад, спадщина та громадянство, спадщина та молодь).

Цілями Днів європейської спадщини є: підвищити обізнаність європейських громадян про багатство та культурне розмаїття Європи; створити клімат, у якому стимулюється розуміння багатой мозаїки європейських культур; протидіяти расизму та ксенофобії й заохочувати більшу толерантність у Європі та за межами національних кордонів; інформувати громадськість та політичну владу про необхідність захисту культурної спадщини від нових загроз; закликати Європу реагувати на соціальні, політичні та економічні виклики, з якими вона стикається. Такі цілі на сьогодні дуже актуальні в Україні у контексті залучення світової громадськості до питань збереження культурної спадщини нашої країни у часі війни.

Педагогічні працівники Львівського професійного коледжу прикладного мистецтва та дизайну, в рамках проведення Днів європейської спадщини у Львові в 2023 та 2025 рр. проводили серію заходів в підтримку українського мистецтва та ремесел. Серед заходів в 2023 р. були майстер-класи «Львівський вітраж. Відновлення традицій крізь призму часу», «Писанка Львівщини», лекція «Історія львівського вітража в постатях і об'єктах». В 2025 році ми поєднали лекцію з майстер-класом на тему «Львівський вітраж: традиції та

інновації». Вважаємо, що такі заходи не лише популяризують українську спадщину на світових теренах, але й дають можливість провести профорієнтаційну роботу для абітурієнтів, які в майбутньому захочуть спробувати себе в професії «Вітражник».

Дні європейської спадщини започатковані у Франції у 1984 року. Починаючи з 1991 року Україна долучилась до світової спільноти в проведенні популяризації культурних надбань в Україні. Міжнародний досвід дає змогу популяризувати українське мистецтво та народні ремесла через призму культурних подій Європи і світу.

Список використаних джерел.

1. Про ЮНЕСКО URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/yunesko/pro-yunesko> (дата звернення 11.11.2025)
2. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text (дата звернення 11.11.2025)
3. Сліпчишин Л. Етнохудожні традиції як мотиваційний чинник творчого зростання майбутніх фахівців. *Сучасні технології навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців* : матеріали всеукр. наук.- практ. конф. , 9-10 жовтня 2013 р. / НАПН України, ЛНПЦ ПТО. Львів : СПОЛОМ, 2013. С.172-175.
4. European Heritage Days URL: <https://www.europeanheritagedays.com/> (дата звернення 11.11.2025)
5. Сліпчишин Л.В. Яворівська художня школа: освітньо-мистецький аспект: монографія. Львів : Вид-во «Срібне слово», 2017. 240 с.

ТЕОРЕТИКО-ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Неонілія Вікторівна Дециця,
вихователь-методист, керівник гуртка «Животоки»,
Державний навчальний заклад
«Львівське вище професійне училище технологій та сервісу»,
м. Львів, Україна,
neliaryba@gmail.com

Анотація:

У статті розглядаються теоретико-праксеологічні підходи до формування професійної компетентності педагога. Визначено, що праксеологія — це наука про діяльність, яка дозволяє глибше осмислити практичні дії педагога та їх вплив на освітній процес. Окреслено компоненти педагогічної компетентності у праксеологічному контексті, що включають знання, уміння, дії та рефлексію. Авторка підкреслює важливість аналізу дій педагога як системного процесу прийняття професійних рішень.

Ключові слова: професійна компетентність, праксеологія, педагогічна діяльність, освіта, рефлексія.

Neonilia Deshchytsia.
teacher-methodologist, head of the «Zhyvotoky» group
State educational institution
«Lviv Vocational School of Technologies and Service»,
Lviv, Ukraine
neliaryba@gmail.com

THEORETICAL-PRAIXIOLOGICAL DIMENSIONS OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS

Keywords: professional competence, praxeology, pedagogical activity, education, reflection.

Abstract :

The article examines theoretical and praxeological approaches to the development of teachers' professional competence. It is emphasized that praxeology, as the science of activity, provides a deeper understanding of educators' practical actions and their influence on the educational process. The author outlines the components of professional competence in the praxeological context, including knowledge, skills, actions, and reflection. The importance of analyzing teachers' actions as a systematic decision-making process is highlighted.

Сучасна система освіти висуває високі вимоги до професійної підготовки педагога, зокрема до рівня його компетентності. Важливим є не лише обсяг знань, якими володіє фахівець, а й уміння ефективно діяти в конкретних професійних ситуаціях. У цьому контексті особливої актуальності набуває праксеологічний підхід, що дозволяє розглядати діяльність педагога як системну й осмислену сукупність дій, спрямованих на досягнення освітніх цілей.

Метою статті є теоретичне обґрунтування ролі праксеологічного підходу у формуванні професійної компетентності педагогів.

Завдання:

- розкрити зміст поняття «праксеологія» в контексті педагогіки;
- охарактеризувати основні компоненти професійної компетентності з праксеологічних позицій;
- окреслити значення аналізу педагогічних дій для підвищення ефективності освітнього процесу.

Термін «праксеологія» походить від грецького (*від грец. πράξις — дія та грец. Λογία*). У педагогіці праксеологія розглядається як науковий підхід, що акцентує увагу на діяльнісному аспекті професійної підготовки та функціонування педагога. Згідно з І. Зязюном, педагогічна діяльність — це система дій, спрямованих на розвиток особистості учня. Отже, компетентність педагога

проявляється не тільки у знаннях, а в умінні діяти адекватно ситуації, прогнозувати результати та коригувати власну поведінку.

У праксеологічному вимірі професійна компетентність включає:

1. Когнітивний компонент — знання, необхідні для ефективного виконання професійних функцій;
2. Операційно-діяльнісний компонент — вміння, навички та технології професійної діяльності;
3. Рефлексивний компонент — здатність до аналізу власної діяльності, самокорекції;
4. Ціннісно-мотиваційний компонент — внутрішня установка на розвиток, педагогічна етика, відповідальність.

Особливу увагу слід приділяти рефлексії як засобу саморегуляції та самовдосконалення. Саме через рефлексивне осмислення педагог отримує зворотний зв'язок, виявляє сильні та слабкі сторони у своїй діяльності, що є підґрунтям для професійного зростання.

Як це пов'язано з професійною компетентністю педагога? Професійна компетентність педагога — це не лише знання предмету, а й уміння професійно діяти:

- планувати навчання,
- організовувати учнів,
- комунікувати,
- вирішувати педагогічні ситуації,
- оцінювати результати.

Отже, праксеологічний підхід дозволяє розглянути компетентність як здатність ефективно діяти у професійній сфері.

Основні компоненти (виміри) у цьому підході:

1. Знаннєвий компонент — що педагог знає;
2. Операційно-діяльнісний компонент — що і як педагог робить (тут саме траксіологія);
3. Ціннісно-мотиваційний компонент — чому педагог діє саме так, що ним керує;
4. Рефлексивно-аналітичний компонент — як педагог аналізує і вдосконалює свою діяльність;

5. Інноваційний компонент — як педагог впроваджує нові підходи, методики, технології.

Для чого потрібен такий підхід:

- Щоб не просто оцінювати вчителя за знаннями, а комплексно — за діяльністю.
- Щоб будувати тренінги, курси, атестацію на основі реальних дій, а не лише теорії.
- Щоб бачити, які саме дії потрібно розвивати для підвищення ефективності викладання.

Праксеологічний підхід дозволяє переосмислити традиційні уявлення про педагогічну компетентність, наголошуючи на дії як центральному елементі професійної діяльності.

Формування високого рівня професійної компетентності можливе лише за умови системного аналізу та вдосконалення педагогічної дії. Вихователь або викладач, який володіє праксеологічним мисленням, здатен бути не лише виконавцем, а й суб'єктом освітнього процесу, що динамічно змінюється.

Теоретико-праксеологічні виміри професійної компетентності педагога — це системне осмислення та аналіз теоретичних засад і практичної діяльності вчителя з метою розкриття його професійних умінь, ефективності дій і потенціалу розвитку в освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Дем'янчук О. І. Траксіологія як наукова основа підготовки вчителя до педагогічної дії // *Професійна педагогіка*. 2021. № 22. С. 42–48.
2. Лохвицька Л. В. Траксіологічні засади професійної діяльності вчителя. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 6 (100). С. 29–37.
3. *Професійний стандарт «Учитель закладу загальної середньої освіти»*. Наказ МОН № 273 від 01.04.2022.
4. Савченко О. Я. Професійна компетентність учителя: сутність, структура, шляхи формування. *Педагогіка і психологія*. 2019. № 2. С. 12–18.

5. European Commission. *Key Competences for Lifelong Learning*. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РАННЬОГО ВИЯВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАДАТКІВ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ (НА ПРИКЛАДІ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ)

Дорохін Андрій Олександрович,

аспірант,

Український державний університет імені Михайла

Драгоманова.

Розглядається проблема ранньої професійної орієнтації на педагогічні спеціальності для профільної і професійної освіти. Крізь призму спадщини Софії Русової обґрунтовано необхідність формування первинних педагогічних компетентностей (комунікативної, організаторської, наставницької, методичної) в здобувачів освіти 5–9 класів. Будівельний профіль розглядається як середовище для моделювання професійно-педагогічних ситуацій, де здобувачі можуть проявити схильність до навчання інших та наставництва. Особливу увагу приділено психологічним аспектам підліткового віку та методам рефлексії.

Ключові слова: педагогічні компетентності, пропедевтика педагогічної освіти, спадщина Софії Русової, профільна освіта, професійна орієнтація, учнівське наставництво, допрофільна підготовка.

Проблема профорієнтаційної роботи та формування професійної компетентності є предметом наукових пошуків широкого кола вітчизняних учених. Теоретико-методологічні засади професійної орієнтації молоді ґрунтовно висвітлено у працях Н. Ничкало, В. Радкевич, М. Янцура, які розглядають профорієнтацію як цілісну систему супроводу особистості [1]. Питання допрофільної підготовки учнів базової школи (5–9 класи) та технологічної освіти досліджували

В. Сидоренко, Д. Тхоржевський, акцентуючи на важливості діяльнісного підходу.

Водночас, історико-педагогічний аспект, зокрема педагогічна спадщина Софії Русової, залишається невичерпним джерелом для модернізації сучасної освіти. Вагомий внесок у систематизацію її творчого доробку зробили І. Зайченко, Є. Коваленко, Л. Березівська, О. Джус [2; 3]. Дослідники проаналізували концепцію «національної школи» та дидактичні погляди вченої. Однак, попри значну кількість наукових праць, проблема імплементації ідей соціального виховання С. Русової в практику раннього виявлення педагогічних задатків здобувачів освіти 5–9 класів базової середньої школи засобами профільного навчання залишається малодослідженою, що й зумовлює актуальність обраної теми.

Інтеграція гуманістичних педагогічних ідей Софії Русової в сучасну практику профорієнтації стає концептуальним підґрунтям для зміни стратегічного вектора допрофільної підготовки. Цей підхід дозволяє змістити фокус з цілком прагматичного набуття здобувачами освіти ремісничих навичок (технічного виконання виробничих операцій) на глибинну діагностику та виявлення педагогічного потенціалу особистості. У такому контексті виконання будівельних чи технічних завдань розглядається не як кінцева мета, а як інструмент для прояву «м'яких навичок» (soft skills): комунікації, емпатії та вміння пояснювати.

Це перегукується з фундаментальним переконанням Софії Русової, яка наголошувала, що справжній педагог – це не лише транслятор знань, а передусім носій особливого «дару душі», здатний «захоплювати інших спільною справою» [4, с. 45]. У сучасній науковій інтерпретації ця теза розкривається як необхідність володіння високим рівнем емоційного інтелекту та лідерськими якостями. Здатність «захоплювати справою» трансформується у вміння майбутнього педагога мотивувати колектив, організовувати командну роботу та виступати наставником, що є критично важливим для формування професійної культури майстра виробничого навчання нової генерації.

Для нашого дослідження (рівень базової середньої освіти) це означає зміну цільового вектора: пріоритет: виявлення та розвиток в учнів педагогічних компетентностей – вміння пояснити матеріал одноліткю, навчити, організувати командну роботу, оцінити результат.

Як дієвий інструментальний засіб діагностики використовується безпосереднє виконання практичних завдань будівельного профілю. У межах запропонованого підходу різноманітна технічна діяльність – від виконання дрібних ремонтно-будівельних операцій до архітектурного макетування та ергономічного дизайну середовища – виходить за межі суто трудового навчання (уроку технологій). Вона трансформується у своєрідний «психолого-педагогічний полігон» або квазіпрофесійне середовище, де в умовах реальної командної взаємодії найяскравіше кристалізуються та проявляються лідерські й наставницькі якості здобувача освіти.

Саме у цьому просторі, вирішуючи конкретні виробничі ситуації, здобувач освіти отримує можливість вийти з ролі виконавця та продемонструвати організаторські здібності: вміння розподіляти обов'язки, брати відповідальність за спільний результат та надавати консультативну підтримку одноліткам, що є прямим індикатором зародження педагогічної майстерності.

Зв'язок з ідеями С. Русової: реалізація принципу соціального виховання, де «активна дитина» бере на себе відповідальність за результат роботи групи, фактично виконуючи роль помічника вчителя (прототип майбутнього педагога профільного навчання або ж педагога професійно-практичної підготовки).

Вибір вікової категорії здобувачів освіти 5–9 класів для пропедевтики педагогічної освіти не є випадковим і глибоко корелює з поглядами С. Русової на періодизацію розвитку дитини. Вчена зазначала, що у підлітковому віці відбувається «пробудження соціального я» та прагнення до самоствердження у колективі. Саме цей період є сенситивним для формування комунікативних та організаторських здібностей.

Згідно з концепцією С. Русової про роль «громади» у вихованні, нова Українська школа (НУШ) має стати моделлю зв'язку з

суспільством. У контексті будівельного профілю це реалізується через командну проектну діяльність. Будівельний майданчик (або його імітація на уроці) – це складна соціальна система, де результат залежить від злагодженості дій. Здобувачі освіти, які в цьому віці беруть на себе роль координаторів, бригадирів чи консультантів, демонструють первинні ознаки педагогічного хисту. Завдання методиста і вчителя – вчасно помітити цю схильність і трансформувати бажання «командувати» у вміння «навчати і вести за собою».

У контексті педагогічної пропедевтики в умовах базової школи головним завданням на етапі 5–9 класів ми вбачаємо не підготовку будівельника як такого, а діагностику схильності здобувача освіти до педагогічної діяльності у сфері виробництва. Будівельні компетенції у цьому процесі є вторинними (інструментальними) і слугують змістовим наповненням для вправ, спрямованих на розвиток м'яких навичок («soft skills») майбутнього педагога: емпатії, рефлексії, комунікації.

Спираючись на погляди С. Русової щодо дитячого самоврядування та взаємодопомоги [4, с. 82], а також сучасні інтерактивні технології [5], нами розроблена методика впровадження педагогічних компетентностей у системі «учень-наставник», у рамках якої пропонуємо використовувати такі форми роботи:

Рольове моделювання «майстер – учень». Під час уроків технологій клас ділиться на мікрогрупи. Здобувач освіти, який швидше опанував певну технічну навичку (наприклад, читання креслення або властивості матеріалів), отримує роль «інструктора». Його завдання – не просто виконати роботу самому, а навчити інших членів групи. *Педагогічна компетенція, що формується:* здатність доступно пояснювати матеріал, терпіння, контроль якості роботи іншого, відповідальність.

Сценарний метод «бригадир». Моделюється виробнича ситуація: «Термінове замовлення». Обирається здобувач освіти-лідер (бригадир), який повинен розподілити завдання між однокласниками відповідно до їхніх здібностей, провести інструктаж з охорони праці і

техніки безпеки (педагогічна функція) та прийняти виконану роботу. Це пряма проєкція діяльності педагога профільного навчання або педагога професійно-практичної підготовки.

Метод «педагогічних проб». Здобувачам освіти 8–9 класів пропонується розробити та провести фрагмент заняття або майстер-клас для молодших школярів (5–6 класи) на тему «Світ професій» або «Юний конструктор». *Результат:* здобувач освіти пробує себе в ролі викладача, долає психологічний бар'єр публічного виступу. Саме на цьому етапі виявляються здобувачі, які в майбутньому можуть обрати фах педагога профільного навчання.

Важливим елементом, на якому наголошувала С. Русова, є розвиток свідомості («самосвідомості»). Тому невід'ємною частиною методики є етап «дебрифінгу» (обговорення) після виконання практичних робіт. Здобувачі освіти-наставники повинні відповісти на питання: «Що було найважчим у поясненні матеріалу?», «Чому учень припустився помилки?», «Як би я пояснив це наступного разу?». Така рефлексія формує аналітичні здібності, без яких неможлива робота професійного педагога. У цьому полягає сутність рефлексійно-оцінювальний компоненту педагогічної проби учня.

Таким чином, ми дійшли висновків, що:

Впровадження педагогічних компетентностей на етапі базової школи (5–9 класи) є стратегічно важливим етапом ступеневої підготовки кадрів для системи профільної і професійної освіти. Використання будівельного профілю як середовища для педагогічних проб дозволяє реалізувати ідеї Софії Русової про «активне соціальне виховання» та завчасно виявити здобувачів, які мають хист не лише до ремесла, а й до навчання інших.

Запропонована методика, що включає рольове моделювання, наставництво та рефлексію, дозволяє трансформувати уроки технологій у майданчик для пропедевтики педагогічної професії.

Запропонований підхід забезпечує формування якісного контингенту абітурієнтів для педагогічних спеціальностей та сприяє відродженню престижу професії педагога – педагога профільного

навчання, педагога професійного навчання з урахування професійного профілю.

Список використаних джерел:

1. Ничкало Н. Г. Професійна освіта і навчання: європейський вибір України. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2022. Вип. 15. С. 5–12.
2. Зайченко І. В. Педагогічна концепція С. Ф. Русової : [монографія]. 2-ге вид., доп. Чернігів : РВК «Деснянська правда», 2006. 402 с.
3. Коваленко Є. І. Софія Русова про національне виховання. *Рідна школа*. 2016. № 11. С. 15–18.
4. Русова С. Вибрані педагогічні твори. Київ : Освіта, 1996. 304 с.
5. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. Київ : ВД «ЕКМО», 2018. 320 с.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ.

Олександра Миронівна Дубницька,
викладач кафедри технологічної освіти
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова.

Сучасна українська освіта спрямована на досягнення світових стандартів, відродження національного виховання, формування демократичного світогляду і духовної культури.

З початку військової повномасштабної російської агресії Міністерство культури та інформаційної політики продовжує фіксувати пошкодження об'єктів культурної інфраструктури в Україні. Ворог намагається знищити все *українське*, а тому дуже важливе значення має збереження та забезпечення подальшого розвитку традиційного народного мистецтва, що сприяє підвищенню рівня стійкості та духовності суспільства.

Народна художня творчість є могутнім джерелом збагачення національної культури у різних формах її виявлення: студіях об'єднаних творчих людей і майстрів декоративно-ужиткового мистецтва та народних умільців, народних домів і громадських організацій, релігійних громад і навчальних закладів різних рівнів у поглибленні просвітницько-виховної роботи. Ці організації покликані виховувати у підростаючого покоління любов до відродження народної художньої спадщини. Акумулюючи емоційно-естетичній досвід поколінь, народна художня творчість у системі культури передає ціннісне ставлення до світу крізь призму етнонаціональної специфіки. Вона є ефективним засобом формування естетичної культури, а також патріотичних почуттів, громадської позиції особистості [4, с. 21]. Народний досвід національного

виховання полягає в тому, що учні оволодіваючи народними ремеслами, засвоюють духовність, ідейність, моральність, естетику рідного краю.

Саме навчальна діяльність професійних закладів художнього профілю покликана створити сприятливі умови для всебічного розвитку потенційних можливостей кожного учня, формуванню суспільно-активної, творчої особистості.

У світлі означених проблем перед викладачами професійного закладу художнього профілю постають нові завдання щодо формувань творчих умінь і навичок майбутніх фахівців. Формування творчої особистості суттєво залежить від викладача, його педагогічної майстерності, яка стає основним засобом формування і всебічного розвитку особистості кожного учня.

Різні аспекти пов'язані з проблемою становлення творчої особистості викладача висвітлені в наукових дослідженнях В. Загвязинського [1], І. Зязюна [2], О. Отич [3], О. Рудницької [5], С. Сисоєвої [6] та ін.

Не дивлячись на широке висвітлення проблем творчої підготовки учнів професійних навчальних закладів художнього спрямування, існує низка суперечностей: між вимогами викладання щодо розвитку художніх здібностей учня і недостатнім рівнем його готовності до цього виду професійної діяльності; між необхідністю індивідуального підходу до кожного учня зокрема і готовністю викладача до такого виду праці; між сучасними виробничими вимогами щодо навчання мистецьких спеціальностей і наявним матеріально-технічним обладнанням навчального закладу.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок, що рівень творчої діяльності викладача визначається конкретним напрямом його педагогічної діяльності. О. Отич, зазначає, що викладачі художньо-професійних і професійно-художніх навчальних закладів мають володіти найширшим колом мистецьких компетенцій, адже вони охоплюють переважно такі складові образотворчого мистецтва, як кольорознавство, ліплення, рисунок, композиція тощо [3]. А фундатор вітчизняної мистецької освіти О.

Рудницька вперше в українській педагогіці заявила про необхідність виокремлення педагогіки мистецтва у самостійну галузь та введення до наукового обігу відповідного поняття – «педагогіка мистецтва», якій «притаманні специфічні засоби реалізації цілей навчання й виховання в їх сучасній гуманітарній парадигмі» [5]. Проте вплив викладача на розвиток формування творчих умінь і навичок учня знаходиться на стадії всебічного дослідження.

Викладання у професійному навчальному закладі, на думку І. Зязюна – є мистецтвом і наукою. Під мистецтвом він розуміє неповторність кожного заняття, його «хід, емоційне забарвлення, використовувані засоби», а під наукою – «об'єктивні закони, що фіксують суттєві зв'язки і відношення, притаманні процесу освіти, який базується на взаємодії викладання і навчання» [2, с. 355–356]. З огляду на специфіку підготовки майбутніх фахівців художнього профілю це закони та закономірності взаємодії мистецтва й художньої творчості, закони і закономірності навчання та творчості. При цьому теоретичне вирішення завдань творчості в навчальному процесі має розглядатися з урахуванням діалектичного взаємозв'язку естетичної настанови в суспільстві і практики мистецтва.

Варто зазначити, що ефективність формування творчої особистості учня безпосередньо залежить від володіння викладачем базовими прийомами педагогічної техніки, зокрема техніки мовлення, його творчої діяльності та рівня професійної майстерності. Ми погоджуємося з думкою про те, що навчити творчості може тільки творча особистість, яка наділена яскраво вираженими креативними рисами, розвинутою творчою уявою, фантазією та інтуїцією, схильністю до педагогічних інновацій, розвиненістю продуктивного мислення, здатністю до комбінування, свободи асоціацій.

Формування професійної майстерності учнів ефективно за умови використання викладачем активних методів навчання і виховання, вивчення передового досвіду інших педагогів, інноваційних технологій, організації творчих виставок та конкурсів, майстер-класах, презентаціях творчих робіт тощо. Необхідною

умовою розвитку особистості є вироблення індивідуального творчого методу, що формується в процесі навчально-пізнавальної, навчально-практичної та самостійної діяльності. Завдання викладача – створити для учнів атмосферу емоційної діяльності, насичену свідомим трудовим прагненням.

Педагог у сфері художньої освіти повинен дбати не лише про передачу класичних знань і досвіду, що характерно для академічно спрямованого навчання, а й про розвиток індивідуальних якостей майбутніх фахівців, які мають володіти сучасними засобами, техніками і прийомами творчості, вміти мислити без шаблонів, їхні роботи повинні відрізнятися оригінальністю. Разом з тим, викладачу потрібно учня мотивувати, пробудити в ньому внутрішнє бажання оволодіти знаннями і творчими вміннями. Досягнення цієї мети залежить від особистісних якостей викладача. У педагогічній діяльності особливого значення набувають такі особистісні якості викладача як ерудованість, комунікабельність, толерантність, гнучкість, гуманність, здатність до адекватного сприйняття потреб та вимог суспільства і відповідного коригування своєї роботи, спостережливість, уважність, тактовність, самокритичність, потреба у постійному самовдосконаленні, дисциплінованість і висока вимогливість до себе. Саме такий підхід до навчання створює умови для формування фахівця самобутнього, оригінального і затребуваного.

Отже, з огляду на специфіку навчальної та організаційно-виховної діяльності професійного закладу художнього профілю педагогічна майстерність викладача характеризується високим рівнем креативності (креативні риси особистості й додатково сформовані мотиви, особистісні якості, здібності, які сприяють успішній творчій педагогічній діяльності), відповідним рівнем знань предмета, який він викладає, набутими психолого-педагогічними знаннями, уміннями та навичками.

Список використаних джерел.

1. Загвязинський В. І. Деякі нетрадиційні погляди на творчість. *Обдарована дитина*. 2006. № 5. С. 40–43.
2. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія. Черкаси : Вид. від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 208 с.
3. Отич О. М. Педагогіка мистецтва у системі мистецьких субдисциплін педагогіки (порівняльний аналіз концептуальних засад). *Мистецька освіта в Україні: теорія і практика*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с.
4. Піддубна О. М. Народна художня творчість у фаховій підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва : методичні рекомендації / за заг. ред. О. С. Березюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2009. 68 с.
5. Рудницька О. П. Педагогіка мистецтва: пошуки і перспективи. *Професійна освіта: педагогіка і психологія* : українсько-польський щорічник. Київ ; Ченстохова, 2000. Вип. II. С. 233–234.
6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості. К. : Міленіум, 2006. 344 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Жилевич Ольга Костянтинівна,
заступник директора Львівського
державного палацу естетичного
виховання учнівської молоді.

**Геній – це людина, яка знає про
свій видатний талант і все ж
продовжує працювати.**

А. Крижанівський.

Розвиток освіти на глобальному рівні, дотримання нашою державою міжнародних стандартів системи освіти, процеси європейської інтеграції та завдання України на сталий розвиток ставлять на високий, життєво важливий щабель питання роботи з талановитими молодими людьми. Воно є найважливішим аспектом економічного, політичного і будь-якого прогресу держави. Загальновідоме твердження, що прогресом керують обдаровані і талановиті люди. А їх треба виростити змалечку, починаючи від батьків, сім'ї, вихователів дитячих садків, викладачів у школах та вишах, науковців.

Якщо звернутися до ретроспективи, то першою працею, яка торкалася здібностей, належала іспанському лікарю, педагогу та філософу Хуану Урте, який у 1575 році, майже на 50-му році життя, видав книжку «Дослідження здібностей до наук», в якій описав: види обдарування, взагалі притаманні людині; галузі, які охоплює обдарованість і за якими ознаками можна розпізнати обдарованість.

У далекому 1869-у проблема обдарованості та шляхи її розв'язання описав Френсіс Гальтон у своїй книзі «Спадковість таланту. Її закони і наслідки». А у 50-60-х роках ХХ століття, в Сполучених Штатах була розпочата методична робота з виявлення та

розвитку потенціалу обдарованих дітей і молоді. Тоді ж були розроблені програми диференційованого навчання талановитих дітей такими вченими, як: Джо Пол Гілфорд, Кеннет Дуглас Тейлор, Льюїс Медісон Термен та ін. Якщо говорити про вітчизняну зацікавленість цим питанням, то вона сягає кінця XIX початку XX століття [1].

Сьогодні проблемами формування нової освітньої еліти займаються науковці під керівництвом В. Моляко, Д. Богоявленської, В. Шадрикова, О. Кульчицької, О. Музики та ін. Останнім часом найпопулярнішою вважається концепція обдарованості Дж. Рензулі, в якій він характеризує обдарованість як поєднання трьох аспектів: інтелект, креативність та наполегливість. За наявності обставин, які сприятливо складаються для дитини, ці три основні аспекти можуть сприяти розвитку ерудиції, таланту, інтелекту та обдарованості загалом. Слід зауважити, що у жовтні 2025 року, Дж. Рензулі разом із Саллі М. Ріс, підготували доповідь «Модель загальношкільного збагачення: нові напрями розвитку здібностей» та, ще цікавішим є факт, що на основі його досліджень та консультування робочої групи Білого дому з питань освіти обдарованих, було створено *Renzulli Learning System* – онлайн-платформу персоналізованого навчання, яка враховує всі аспекти здібностей і талантів учня.

Загальновідома істина у середовищі педагогів, методистів, психологів - якщо дитина обдарована в якійсь одній галузі, то вона має талант багато до чого і цей талант може охопити багато галузей: науку, мистецтво, спорт тощо.

Обдаровані діти мають ряд соціально-психологічних особливостей, серед яких:

- допитливість;
- пізнавальна активність і пізнавальна самоактивність;
- гарно розвинене логічне мислення, нерідко оригінальне, нестандартне; асоціативне мислення;
- зацікавленість пізнанням взагалі, незалежно від галузі, допитливість;
- висока працьовитість та працездатність;

- бажання виконати завдання чи зробити роботу якнайкраще, навіть, якщо вона є зовсім незначною;
- самостійність, яка нерідко розвивається з самого дитинства - дитина приймає якісь рішення, робить якісь вчинки, розуміючи, що несе за них відповідальність;
- інтерес до завдань підвищеної складності;
- гарна пам'ять;
- знаходження альтернативних шляхів вирішення проблеми чи розв'язання задачі, винахідливість тощо [2].

Не промину вказати на деякі «цікаві» аспекти або ж, деякі їхні труднощі, а саме:

- дуже часто на заняттях їм нецікаво (у них вищий рівень, деколи вищий, ніж у викладача);
- невідповідність між зацікавленням складними задачами, філософськими роздумами та віком;
- часто занижена самооцінка (особливо критичне ставлення до себе);
- складність у стосунках з ровесниками, особливо, з тими, у яких нижчий інтелектуальний рівень тощо...

Як писав філософ та мораліст Люк де Клап'є, маркіз де Вовенарг «Бувають люди, чії таланти ніколи б не виявилися, не будь у них ще й недоліків». Історія знає факти, коли діти, що показували погані успіхи у школі, згодом ставали геніями. Альберт Ейнштейн у «шкільні роки» не був успішним учнем, сперечався з викладачами, але став генієм. Стів Джобс кілька разів був виключений зі школи через погану поведінку і небажання виконувати завдання, які вважав непотрібними. Генрі Форд писав з помилками, навчався лише у церковно-приходській школі. Ставши власником компанії, за якого документи компанії складали помічники, говорив, що важливіше навчитися думати, аніж грамотно писати. І причини сього вище вказаного у неординарному способі мислення обдарованих та такі ж способи розв'язання життєвих завдань [3].

Тому, кожен педагог, який працює з обдарованими дітьми, має володіти певними психолого-педагогічними якостями, а саме:

- високий рівень інтелекту, майстерне володіння професійними навиками;
- емоційну стабільність;
- енергійність, активність;
- різнобічні інтереси;
- досконале знання психології роботи з обдарованими учнями;
- здатність до самокритичності, самоаналізу, самонавчання, самовдосконалення;
- доброта, любов до дітей - незаперечна риса, яка взагалі повинна бути у кожного педагога.

Одночасно..., методологія роботи з обдарованими дітьми включає і деякі «заборони».

Не можна:

- привселюдно розхвалювати і «виділяти» обдаровану дитину, бо це може викликати напруженість у її/його стосунках з однолітками;
- приниження педагогом талановитої дитини за її унікальність (найчастіше через занижений інтелект та нетактовність педагога);
- якщо є обдаровані учні у групі, менше вводити у навчальний процес елементів «змагальності». Обдарована дитина буде завжди переможцем/ницею, що, знову ж таки, може викликати негативне ставлення або ж злість ровесників...;
- кожен педагог має пам'ятати: немає необдарованих дітей і завданням педагога є раннє виявлення та розвиток таланту кожної дитини.

Які ж шляхи виявлення педагогами обдарованої дитини?

Їх існує безліч та їх повинні педагоги використовувати у педпрактиці:

- уроки: проблемні, ігрові, науково-пошукові, дослідницькі;
- позаурочні гуртки, творчі колективи, об'єднання, факультативи;
- олімпіади, творчі фестивалі та конкурси, конференції, квести;
- учнівські конференції з різних напрямів та предметів;

- загальношкільна/загальноучилищна виховна робота з виявлення учнівської креативності, лідерських якостей, обдарованості;
- психодіагностична робота шкільного психолога, соціального педагога тощо.

Як завершення - загальношкільні, загальноучилищні електронні «банки» учнів, які виявили видатні здібності та які, повинні весь час поповнюватися новою інформацією про вже зареєстрованих та нових обдарованих дітей. Ці банки набувають щораз активнішого застосування.

І, непогано було б, запозичити у Дж. Рензулі чи розробити самим інтерактивну платформу, яка допоможе і психологу, і соціальному педагогу, і заступнику директора та і всім педагогам швидко віднайти юних талантів та якнайшвидше починати з ними працювати.

Список використаних джерел:

1. Ільїна Н. М. Психологія творчості та обдарованості.- 2018, Вид-во «Університетська книга».
2. Тхоржевський Н. Д. Розвиток творчого мислення учнів: використання інноваційних технологій. – 2007. № 25. – С. 7.
3. Пашнєв Б. К. Психодіагностика обдарованості. – 2007. Видавнича група «Основа», Харків.

ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ТРИВОЖНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ГУРТОЖИТКУ ПІД ЧАС ПОВІТРЯНИХ ТРИВОГ.

Комарницька Любов Северинівна,
вихователь, ДНЗ «Вище
професійне училище № 29 м.
Львова».

Сучасна система освіти, в тому числі і професійної освіти функціонує в умовах безпрецедентних викликів, що вимагають від педагога нових підходів до виховної роботи. Нинішнє покоління здобувачів освіти приходить у гуртожиток із «подвійним емоційним навантаженням». З одного боку, це наслідки тривалої ізоляції під час пандемії COVID-19 та дистанційного навчання, коли підлітки звикли до перебування в зоні комфорту батьківського дому, часто втрачаючи навички живого колективного спілкування та самостійності. З іншого боку, різкий відрив від родини посилюється реаліями воєнного стану та постійною загрозою життю.

В умовах гуртожитку, який стає для здобувача освіти не лише місцем проживання, а й єдиним острівцем безпеки далеко від дому, рівень тривожності під час повітряних тривог досягає критичних показників. Це актуалізує необхідність пошуку ефективних методів психолого-педагогічної підтримки, які б перегукувалися з ідеями Софії Русової про створення «родинної атмосфери» в освітньому закладі та індивідуальний підхід до дитини. У цій роботі ми розглянемо практичний досвід зниження тривожності та відновлення соціальних зв'язків здобувачів освітиської молоді в умовах укриття гуртожитку.

Проблема психологічної стійкості та адаптації учасників освітнього процесу в умовах війни перебуває у центрі уваги багатьох вітчизняних науковців та практиків. Зокрема, питання психологічної підтримки здобувачів освіти, профілактики посттравматичних

стресових розладів та організації безпечного освітнього середовища висвітлювали у своїх працях такі дослідники, як Т. Глян [1], Л. Федотова [2], В. Волинець [3]. Значний масив методичних напрацювань присвячено також алгоритмам дій під час повітряних тривог та загальним технікам емоційної стабілізації (дихальні вправи, заземлення тощо).

Окремим напрямком педагогічного дискурсу є наслідки пандемії COVID-19. Науковці (О. Савченко [4], І. Бржезицька та ін.) детально проаналізували вплив дистанційного навчання на зниження якості знань та втрату навичок живого спілкування. Однак, більшість цих досліджень розглядають зазначені виклики або в контексті навчальних занять (уроків, пар), або фокусуються на загальношкільних заходах безпеки.

Незважаючи на широкий науковий дискурс та значну кількість публікацій, присвячених організації освітнього процесу в умовах воєнного стану, проблематика виховної діяльності саме в гуртожитках закладів професійної (професійно-технічної) освіти висвітлена лише фрагментарно. Більшість наявних наукових праць фокусуються на дидактичних аспектах або загальних безпекових алгоритмах, залишаючи поза увагою інституційну специфіку цілодобового перебування здобувачів освіти в середовищі, яке має тимчасово замінити їм родину.

На сьогодні фактично відсутні фундаментальні комплексні дослідження, що застосовували б системний підхід до аналізу феномену так званого «подвійного стресового навантаження». У науковому просторі існує помітна прогалина щодо вивчення кумулятивного впливу двох кризових факторів: екзистенційної тривоги, зумовленої реальними загрозами воєнного часу, та глибокої соціальної дезадаптації, що сформувалася як наслідок тривалої ізоляції під час пандемії COVID-19. Взаємодія цих чинників створює новий, складний психологічний патерн поведінки молоді, який вимагає від вихователя принципово нових стратегій реагування.

Сучасний здобувач освіти приходить до гуртожитку, маючи звичку до дистанційної взаємодії та гіперопіки батьків, і раптово

опиняється в умовах, де необхідна висока самостійність на фоні реальної загрози життю. Особливо гостро це питання постає під час нічних повітряних тривог, коли вихователь гуртожитку фактично замінює батьків, беручи на себе відповідальність не лише за фізичну безпеку, а й за емоційну регуляцію групи підлітків у замкненому просторі укриття. Саме пошук ефективних практичних інструментів для роботи в таких специфічних умовах і становить мету нашої роботи.

Методологічним підґрунтям для побудови системи психолого-педагогічної підтримки в гуртожитку стали ідеї Софії Русової. Видатна педагогиня розглядала освітній заклад як «школу радості» та «другу домівку» [5], де панує родинна атмосфера довіри та любові. Екстраполюючи ці погляди на сучасні реалії воєнного часу, ми стверджуємо, що в умовах вимушеної сепарації від сім'ї саме гуртожиток набуває для здобувача освіти сакрального значення «дому» — єдиного доступного простору фізичної та психологічної безпеки.

У моменти кризових станів, зокрема під час повітряних тривог, вихователь гуртожитку трансформує свою професійну роль. Відходячи від суто контролюючих функцій, він перебирає на себе роль «значущого дорослого» (або емоційного опікуна), тимчасово заміщуючи батьків. Софія Русова наголошувала на важливості індивідуального підходу до душі дитини [5]. Сьогодні це реалізується через нашу здатність ідентифікувати специфічні реакції кожного здобувача освіти на стрес (ступор, паніка, агресія) та надати адресну підтримку саме в укритті.

Практична апробація запропонованих підходів здійснювалася на базі гуртожитку Вищого професійного училища № 29 м. Львова. У процесі діяльності нами розроблено та впроваджено інтегрований комплекс психолого-педагогічних заходів. Ключовим вектором роботи стало стратегічне формування «ресурсного середовища» — особливого психологічного мікроклімату, який виступає захисним буфером проти стресу. Зазначена система дій спрямована на

стабілізацію емоційного стану здобувачів освіти та зниження рівня тривожності в умовах кризових ситуацій.

Реалізація зазначеного підходу у виховній практиці здійснюється за чотирма стратегічними векторами:

1. Алгоритмізація поведінкових реакцій (подолання розгубленості). Враховуючи, що тривога часто живиться невизначеністю, першим кроком стала розробка чітких протоколів дій. Для здобувачів освіти, які внаслідок тривалого домашнього навчання (COVID-19) звикли до зовнішнього батьківського контролю, критично важливою є наявність чіткої зовнішньої інструкції. Ми впровадили практику розподілу ролей в укритті: чергові по локації, відповідальні за аптечку, відповідальні за перевірку наявності мешканців кімнат. Залучення здобувачів освіти до виконання конкретних обов'язків (трудотерапія) дозволяє змістити фокус уваги з внутрішнього переживання страху на виконання алгоритмічних дій, що значно знижує рівень панічних атак.

2. Забезпечення інформаційної гігієни (когнітивна безпека). В умовах замкненого простору сховища та нічного часу спостерігається феномен «емоційного зараження», коли паніка однієї особи через прочитану новину миттєво охоплює групу. Нами запроваджено правило «Інформаційної тиші»: під час тривоги заборонено озвучувати та обговорювати новини з неофіційних телеграм-каналів до моменту їх підтвердження. Вихователь виступає єдиним верифікованим джерелом інформації (фільтром), транслюючи лише офіційні дані про рух небезпеки. Це дозволяє стабілізувати психоемоційний стан колективу та уникнути деструктивного «думскролінгу».

3. Комунікативно-терапевтичні практики (соціальна реінтеграція). Для компенсації дефіциту живого спілкування, сформованого в період пандемії, ми використовуємо технологію «Спільного кола», реалізовану через формат нічних чаювань (за умови безпекової ситуації). Цей, на перший погляд, побутовий ритуал має глибоке психотерапевтичне підґрунтя:

- *Фізіологічний аспект:* теплий напій та процес ковтання активують парасимпатичну нервову систему, знімаючи м'язовий спазм.
- *Соціальний аспект:* спільна дія створює ефект «родинності» (за С. Русовою), нівелюючи відчуття самотності та покинутості, яке загострюється у відриві від дому.

4. Ігрові технології та когнітивне переключення.

Використання настільних ігор та інтелектуальних вікторин в укритті розглядається нами не як розвага, а як інструмент примусової активізації кори головного мозку. Коли мозок зайнятий вирішенням логічних задач або ігровою стратегією, блокуються центри, що відповідають за ірраціональний страх. Особливу ефективність демонструють ігри з елементами гумору, оскільки сміх є природним механізмом скидання нервової напруги та зниження рівня гормонів стресу.

Проведений аналіз та практичний досвід дозволяють стверджувати, що:

1. В умовах воєнного стану гуртожиток закладу професійної освіти перестає бути виключно місцем проживання, трансформуючись у простір соціально-психологічної реабілітації. Ефективність виховної роботи в укритті залежить від здатності педагога поєднати чітку алгоритмізацію безпекових дій із створенням атмосфери емоційної підтримки.

2. Застосування запропонованого комплексу заходів (інформаційна гігієна, комунікативно-терапевтичні практики, ігрові методики) надало змоги досягти подвійного ефекту. По-перше, спостерігається суттєве зниження ситуативної тривожності здобувачів освіти під час повітряних тривог. По-друге, спільне переживання небезпеки у керованому педагогом середовищі сприяє пришвидшеній ресоціалізації молоді, нівелюючи наслідки попередньої «ковідної» ізоляції та відновлюючи навички живої комунікації.

3. Таким чином, реалізація ідей Софії Русової про гуманізацію виховного простору в екстремальних умовах сьогодення є не лише

даниною педагогічній класиці, а й необхідною умовою для збереження ментального здоров'я майбутніх фахівців для відбудови нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Глян Т. Соціально-психологічні детермінанти тривожності студентської молоді в умовах війни. *Психологічний часопис*. 2023. Т. 9. № 4. С. 45–53.
2. Коновалова О., Федотова Л. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу: виклики війни та шляхи подолання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2022. Вип. 1 (50). С. 112–116.
3. Волинець В. О., Ямчук Т. Ю. Організація освітнього процесу в закладах професійної освіти в умовах воєнного стану : навч.-метод. посіб. Київ : ПТТО НАПН України, 2022. 148 с.
4. Савченко О. Вплив пандемії COVID-19 на соціалізацію підлітків: виклики для педагогів. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 3 (34). С. 15–28.
5. Русова С. Вибрані педагогічні твори : у 2 кн. Кн. 1. Київ : Либідь, 1997. 272 с.

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАСТАВНИЦТВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОГЛЯДІВ СОФІЇ РУСОВОЇ: РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУПРОВОДУ

*Комарницька Наталія Северинівна,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
Вище професійне училище №29 м. Львова*

Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта України (ЗП(ПТ)О) проходить етап докорінної зміни парадигми: від підготовки виконавця («гвинтика системи») до формування самодостатньої особистості, здатної відбудувувати країну. В умовах воєнного часу та невизначеності це завдання лягає на плечі адміністративної команди, зокрема заступника директора з навчально-виховної роботи. Спираючись на посадові обов'язки, які охоплюють планування позакласної роботи, координацію студентського самоврядування та соціальний захист молоді, адміністратор має впроваджувати новітні підходи, що відповідають викликам часу.

Педагогічна спадщина Софії Русової, зокрема її концепція «нової школи» як соціальної громади, стає ідеальним підґрунтям для таких інновацій. Її ідеї про школу як «велику родину», про індивідуалізацію виховання та національну свідомість сьогодні звучать як пряма інструкція до дії.

Мета цих тез— розкрити, як сучасний заступник з НВР трансформує виховний простір закладу, використовуючи інструменти фасилітації, цифровізації та педагогіки партнерства.

Для побудови ефективної управлінської моделі ми спираємося на ґрунтовний аналіз ключових праць видатної педагогині. Зокрема, у фундаментальній праці «Нова школа соціального виховання» (1924) Софія Русова протиставляє авторитарну «стару школу» школі «новій», що функціонує як вільна громада [1]. Для адміністрації

сучасного закладу професійної освіти це є прямим дороговказом: заклад має стати соціальним осередком, де панує дух співпраці, а не примусу.

Ідеї, викладені у роботах, присвячених «Єдиній діяльній (трудовій) школі», підкреслюють пріоритет діяльнісного підходу. Русова стверджувала, що пасивне засвоєння знань не формує особистість — її формує лише активна праця та творчість [3]. Це положення стає наріжним каменем для методики роботи педагогів практичної професійної підготовки. А у статті «Націоналізація школи» (1917) авторка формулює вимоги до особистості педагога: він повинен мати «скарб у душі», щоб передати його вихованцям [4].

Першим інноваційним кроком у діяльності заступника з НВР є зміна стилю комунікації з педагогічним колективом (кураторами і класними керівниками навчальних груп, вихователями, педагогами практичної підготовки). Реалізуючи функцію методичного керівництва виховним процесом, ми відмовляємося від авторитарного контролю на користь коучингового підходу:

Впровадження інтерв'язійних груп: замість формальних нарад, де заслуховують звіти, ми проводимо сесії розбору складних педагогічних кейсів (робота з травмованими війною підлітками, конфлікти в гуртожитку), де заступник виступає модератором. Це дозволяє колективу спільно шукати рішення, спираючись на колективний досвід.

Індивідуальні траєкторії розвитку педагога: замість уніфікованих планів виховної роботи, ми допомагаємо кураторам і класним керівникам створити авторські виховні проекти, що базуються на талантах самого педагога. Як заповідала Русова, виховання має бути щирим [2]. Якщо педагог чудово грає у футбол, його виховна робота може будуватися через спорт; якщо куратор захоплюється туризмом — через краєзнавчі походи. Адміністративний супровід тут полягає у легалізації та підтримці таких ініціатив.

Софія Русова завжди наголошувала, що школа має відповідати духу часу. Сьогодні це означає повну цифрову трансформацію.

Заступник директора з НВР впроваджує цифрові інструменти не як данину моді, а як засіб створення безпечного та прозорого середовища:

Комунікація та безпека: впровадження єдиних цифрових каналів (Telegram-боти закладу) дозволяє миттєво сповіщати здобувачів освіти та педагогів про повітряні тривоги, зміни в розкладі гуртків чи волонтерські збори. Це створює відчуття захищеності та поінформованості.

Електронний документообіг: перехід від паперових планів до хмарних сервісів (Google Workspace) звільняє час кураторів та майстрів для живої роботи з дітьми. Адміністративний контроль перетворюється на моніторинг у реальному часі, що знімає зайву напругу в колективі.

Окремим вектором роботи заступника з НВР є налагодження співпраці з батьками. Русова писала: «Тільки в тісному єднанні школи з родиною можливе правильне виховання» [2]. В закладах професійної освіти, де навчаються підлітки віком 15-18 років, цей зв'язок часто втрачається, оскільки батьки вважають дітей вже дорослими.

Завдання адміністрації — відновити цей контакт на нових засадах:

- від батьківських зборів до батьківських клубів: ми відходимо від формату, де батьків сварять за погану поведінку дітей. Натомість організуємо онлайн-зустрічі з психологами, тренінги з розуміння підліткової психології в умовах стресу.

- залучення до життя громади: батьки стають активними учасниками волонтерських проєктів закладу. Спільна праця батька, сина та майстра над виготовленням окопних свічок чи плетінням сіток гуртує краще, ніж будь-які лекції. Це і є реалізація ідеї Русової про «школу-родину».

Хоча заступник з НВР не керує навчальними заняттями, він відповідає за трудове виховання та профорієнтацію у позаурочний час. Тут ми застосовуємо підхід, який поєднує ідеї «діяльної школи» із сучасною концепцією Soft Skills (м'яких навичок).

- Професійні хакатони та Skills Show: замість традиційних лінійок ми організуємо змагання та майстер-класи, де здобувачі демонструють свої навички у неформальній обстановці. Заступник з НВР координує співпрацю педагогів практичної підготовки та вихователів, щоб такі заходи формували гордість за обрану професію.

- Розвиток емоційного інтелекту: впровадження тренінгових програм у гуртожитках, спрямованих на розвиток комунікації, вирішення конфліктів та роботу в команді. Це навички, які роботодавці цінують нарівні з професійними вміннями.

Найважливішою інновацією воєнного часу є переосмислення трудового виховання. Теза Русової про працю як засіб виховання характеру трансформується в методику Service Learning (навчання через служіння).

Це системна діяльність, яку координує заступник з НВР:

- Проєкти відновлення: здобувачі слюсарних, зварювальних, кулінарних професій під керівництвом педагогів у позаурочний час виконують реальні соціальні замовлення (виготовлення пічок-буржуйок для фронту, ремонт меблів для гуртожитків ВПО, випікання хліба для літніх людей).

- Ціннісний аспект: адміністративний супровід полягає в організації рефлексії — ми вчимо молодь аналізувати свій внесок. Так формується державницька позиція: «Я вчуся і працюю, щоб моя країна була сильною». Це і є найвищий рівень національного виховання [4].

Як оцінити ефективність роботи заступника з НВР? Відмовляючись від формалізму, ми впроваджуємо якісні показники, що корелюють з гуманістичною педагогікою Русової:

Соціальна активність здобувачів: кількість реалізованих учнівських ініціатив та волонтерських проєктів.

Психологічний клімат: результати анонімних опитувань щодо рівня комфорту та безпеки у закладі та гуртожитку.

Життєва успішність випускників: моніторинг не лише працевлаштування, а й громадянської активності наших випускників.

Доходимо до висновків, що:

1. Сучасний заступник директора з навчально-виховної роботи у закладі професійної освіти — це не контролер дисципліни, а архітектор освітнього середовища.

2. Використання інноваційних підходів (коучинг педагогів, цифровізація, педагогіка партнерства, Service Learning) дозволяє реалізувати педагогічні ідеї Софії Русової на новому історичному етапі.

3. Такий адміністративний супровід забезпечує формування покоління фахівців, які є не лише професіоналами своєї справи, а й свідомими громадянами, готовими брати відповідальність за майбутнє України, що відповідає пріоритетам державної молодіжної політики [5].

Список використаних джерел:

1. Русова С. Нова школа соціального виховання. Катеринослав-Ляйпціг, 1924.
2. Русова С. Теорія і практика дошкільного виховання. Львів, 1924.
3. Русова С. Вибрані педагогічні твори. К.: Освіта, 1996.
4. Русова С. Націоналізація школи. 1917.
5. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021—2025 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ.

*Кубська Лариса Іванівна,
викладач УДУ імені Михайла Драгоманова.*

Для підвищення інформаційної компетентності педагогічних працівників необхідно створювати сучасне інформаційне середовище, забезпечити концентрацію ресурсного, методичного, організаційного супроводу. Обов'язковими компонентами мають бути оснащені комп'ютерами класи з виходом до мережі Internet, власний банк інформаційних ресурсів, програмне забезпечення, інформаційна культура викладачів та учнів, удосконалення управління навчальним закладом.

Актуальність проблеми підкреслює необхідність вивчення її в таких напрямках, як підготовка майбутніх викладачів до використання в навчальному процесі всесвітньої мережі Інтернет та вивчення особливостей роботи педагога в системі дистанційної освіти.

Тему організаційно-педагогічних умов формування інформаційної компетентності викладачів досліджували українські науковці, зокрема в контексті професійної освіти та використання інформаційно-комунікаційних технологій. Олександр Романовський та Ольга Ігнатюк досліджували організаційно-педагогічні умови формування цифрової компетентності магістрів. Людмила Красюк вивчала педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності. Л. М. Шовкун займалася організаційно-педагогічними умовами розвитку професійної компетентності викладачів аграрних ЗВО.

Лариса Петренко досліджувала педагогічні умови розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників закладів ПТО.

Ольга Потапчук досліджувала умови формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до діяльності з використанням ІКТ.

Аналіз літератури свідчить про багатогранність поняття «культура». Інформаційна культура є ключовим аспектом соціального життя, що відображає рівень практичної діяльності людини та впливає на всі її інформаційні, дослідницькі та навчальні процеси. Вона виступає одночасно як предмет, засіб та результат соціальної активності [2, 3]

Під інформаційною культурою педагогів розуміємо частину їхньої загальної культури, яка передбачає вміння ефективно використовувати засоби представлення навчальної інформації для забезпечення професійної діяльності. Основними складовими інформаційної культури педагогічних працівників є вміння користувача та вміння вчителя, що охоплюють технічний, системний, програмний, гігієнічний, навчальний та методичний компоненти.

Підвищення рівня інформаційної культури педагогів вимагає створення єдиного освітнього середовища, яке інтегрує гуманітарні знання та ІКТ. Таке середовище об'єднує організаційно-методичну та науково-дослідну діяльність усіх учасників освітнього процесу (викладачів, учнів, молодих спеціалістів).

Існують чотири рівні формованості інформаційної культури (початковий, середній, достатній, високий), оцінювання яких базується на принципах оперативності та гнучкості отриманих знань і вмінь використання ІКТ.

Незважаючи на усвідомлення викладачами необхідності впровадження ІКТ, було виявлено існування психологічного бар'єру та недостатній рівень знань і вмінь, що перешкоджає повноцінному задоволенню їхніх інформаційних потреб.

Сьогодні, в умовах інформаційного суспільства, проблема формування інформаційної культури набуває особливого значення.

Наприклад, для слухачів курсів підвищення кваліфікації Львівського науково-практичного центру оволодіння навичками роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями є важливою частиною професійної підготовки. Проте ефективне поєднання традиційних методів навчання з використанням ІКТ вимагає подальшого науково-методичного обґрунтування.

Важливими психологічними умовами ефективності використання інформаційних потоків в закладі освіти є визначення рівня кваліфікації співробітників у галузі використання інформаційних технологій, який потрібен для реалізації нововведень; досягнення співробітниками розуміння необхідності і перетворень; забезпечення активної участі персоналу в нововведеннях, і застосовуючи методи менеджменту персоналу для мотивації впровадження інформаційних технологій [3].

Отже, важливими психологічними умовами ефективності використання інформаційних потоків, що впливають на інформаційну культуру педагогів, у закладі освіти є:

- визначення необхідного рівня кваліфікації співробітників у галузі використання інформаційних технологій для успішної реалізації нововведень;
- досягнення співробітниками глибокого розуміння сутності та необхідності запланованих інформаційних перетворень;
- забезпечення активної участі персоналу в процесі впровадження інновацій;
- застосування методів менеджменту персоналу для мотивації впровадження інформаційних технологій, включаючи використання заохочень, навчання та підтримки;
- подолання психологічних бар'єрів та опору змінам, що може виникати через страх перед невідомим або недостатню компетентність;
- створення сприятливого психологічного клімату та атмосфери довіри, де співробітники почуваються комфортно, висловлюючи свої ідеї та звертаючись за допомогою у процесі опанування нових технологій.

Список використаної літератури:

1. Гуменний О.Д. Розвиток інформаційної культури керівників професійно-технічних навчальних закладів: навчальний посібник. К. : Вид-во Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, 2013. – 92 с.

2. Ковальчук Г. В. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах цифровізації. *Професійна освіта*. 2023, № 4, С. 45–51.
3. Методичні рекомендації щодо створення сучасного освітнього середовища. *Міністерство освіти і науки України*. 2024. URL: mon.gov.ua (дата звернення: 25.11.2025).

ПРИНЦИП ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ: ПОГЛЯД КРІЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІКИ С. РУСОВОЇ ТА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ.

*Кучерук Людмила Денисівна,
Методист,
ДНЗ «Вище професійне училище № 29 м. Львова».*

У тезах розглянуто актуальність педагогічної спадщини Софії Русової, зокрема принципу природовідповідності та індивідуалізації, в контексті сучасної реформи професійної (професійно-технічної) освіти. Проаналізовано роль методичної служби закладу освіти у забезпеченні супроводу педагогічних працівників щодо впровадження особистісно-орієнтованого підходу. Висвітлено практичні аспекти формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти, використання цифрових інструментів та адаптації навчальних програм до потреб сучасного ринку праці та особливостей учнів.

Тематика особистісно-орієнтованого навчання, розглянута крізь призму педагогічних поглядів Софії Русової, викликає сталий та поглиблений інтерес вітчизняних дослідників, формуючи широке поле для наукових дискусій і фахових розвідок. Така пильна увага наукової спільноти зумовлена передусім співзвучністю ідей видатного педагога, зокрема концепції природовідповідності виховання, із сучасними євроінтеграційними векторами розвитку української освіти та суспільним запитом на гуманізацію навчально-виробничого процесу. Це дає підстави розглядати теоретичний доробок С. Русової не лише як історичну цінність, а і як актуальний методологічний фундамент для оновлення змісту та форм підготовки кваліфікованих робітників.

Вагомий внесок у повернення та систематизацію творчого доробку видатного педагога – С. Русової зробили такі вчені, як О. Сухомлинська, І. Зайченко, Є. Коваленко та Л. Березівська [1, 2].

У працях І. Зайченка [1. С. 56] ґрунтовно проаналізовано біографічний та педагогічний шлях С. Русової, її концепцію української національної школи.

Є. Коваленко та О. Проскура [2] зосередили увагу на дидактичних поглядах педагога, зокрема на принципі природовідповідності, який є історичним прототипом сучасної індивідуалізації. Дослідники наголошують, що Русова розглядала дитину не як об'єкт впливу, а як самоцінну особистість із власними задатками, які школа повинна розкрити.

Специфіку реалізації ідей С. Русової в освітньому процесі досліджували О. Джус, З. Нагачевська, Т. Ткачук. У їхніх наукових працях підкреслюється, що «індивідуалізація» у розумінні Русової — це передусім урахування психофізіологічних особливостей дитини та надання їй свободи вибору у навчанні, що перегукується із сучасними західними теоріями (Дж. Дьюї, М. Монтессорі), які також аналізувала сама Русова.

Хоча праці С. Русової здебільшого стосувалися дошкільної та початкової ланки освіти, сучасні теоретики професійної педагогіки — Н. Ничкало, С. Сисоєва, В. Радкевич — актуалізують її підходи в контексті підготовки кваліфікованих кадрів [3; 5]. Вони стверджують, що принцип індивідуалізації є ключовим для формування професійної компетентності майбутнього фахівця для відбудови України, адже дозволяє побудувати персональну освітню траєкторію.

Аналіз джерельної бази дає підстави стверджувати, що попри ренесанс ідей Софії Русової в українському педагогічному дискурсі, потенціал її спадщини для сфери професійної освіти розкрито далеко не вичерпно. Більшість досліджень носять історико-біографічний характер, залишаючи поза увагою прикладний вимір методичної роботи. Відчутним є дефіцит праць, які б пропонували дієві алгоритми інтеграції особистісно-орієнтованого підходу в архітектоніку сучасного методичного менеджменту. Саме

необхідність подолання розриву між класичною педагогічною теорією та прагматичними завданнями сучасної професійної школи детермінує вибір теми та її актуальність.

У сучасній парадигмі професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) відбувається докорінна трансформація підходів до організації освітнього процесу: від уніфікованої масової підготовки до забезпечення персоналізованої освітньої траєкторії здобувача. Цей вектор розвитку є прямим відображенням педагогічного імперативу Софії Русової, яка стверджувала пріоритетність «природи дитини» над жорсткою шкільною системою.

Однак, практична реалізація принципу індивідуалізації у закладі П(ПТ)О неможлива без належного методичного супроводу. Саме методична служба виступає тією ланкою, що забезпечує трансфер педагогічної теорії у площину виробничого навчання, перетворюючи гуманістичні ідеї на конкретні освітні технології. Розглянемо ключові вектори діяльності методиста у цьому контексті.

Методологічний дизайн індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ). Спираючись на тезу С. Русової про необхідність надання учневі «свободи вибору та темпу навчання», методична робота має фокусуватися на проектуванні гнучких навчальних планів. В умовах впровадження дуальної форми здобуття освіти методист виконує функцію *архітектора освітнього процесу*, надаючи консультативну допомогу педагогам професійної практичної підготовки щодо:

- Модуляризації контенту: структурування робочих навчальних програм (РНП) на автономні блоки, що дозволяє здобувачу опанувати професійні компетентності у зручній послідовності.

- Диференціації завдань: розробки різнорівневого фонду оцінювальних засобів, де репродуктивні завдання (для відпрацювання базових навичок) поєднуються з проблемно-пошуковими кейсами (для здобувачів з високим рівнем мотивації).

Трансформація ролі методиста: від контролю до фасилітації. Реалізація ідей особистісно-орієнтованого підходу вимагає зміни вектора взаємодії методиста з педагогічним колективом. Виконуючи роль коуча та наставника, методист має озброїти викладачів

професійної теоретичної підготовки інструментарієм психолого-педагогічної діагностики. Як зазначала С. Русова, «щоб виховувати дитину, треба її знати» [4, с. 115]. У проекції на сучасність це означає необхідність впровадження вхідного моніторингу (тестування на тип сприйняття інформації, рівень базової підготовки), результати якого стають підґрунтям для вибору методів навчання. Методична служба розробляє алгоритми адаптації методик викладання під конкретний психотип групи або окремого здобувача.

Цифровізація як інструмент персоніфікації навчання. Якщо в епоху С. Русової індивідуальний підхід залежав виключно від майстерності педагога, то в умовах цифровізації методист має сприяти імплементації LMS-систем (Learning Management Systems). Методичний супровід цифровізації передбачає:

Створення електронних навчально-методичних комплексів (Е-НМК) з варіативним контентом.

Використання адаптивних технологій тестування, де складність наступного питання залежить від правильності відповіді на попереднє. Це дозволяє технічно реалізувати принцип «природовідповідності», забезпечуючи кожному здобувачу комфортний темп просування освітньою програмою.

Узагальнюючи викладене, можемо констатувати, що звернення до педагогічної спадщини Софії Русової в контексті модернізації професійної (професійно-технічної) освіти є не даниною моді, а об'єктивною необхідністю пошуку гуманістичних орієнтирів для сучасних реформ.

1. Актуалізація класики. Доведено, що принцип природовідповідності та індивідуалізації навчання, обґрунтований С. Русовою, є історичним прототипом сучасних моделей компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходів. Його імплементація дозволяє подолати уніфікацію освітнього процесу, забезпечуючи кожному здобувачеві можливість формування професійних компетентностей відповідно до власних психофізіологічних особливостей.

2. Ключова роль методичної служби. Визначено, що успішність реалізації принципу індивідуалізації у ЗП(ПТ)О безпосередньо залежить від якості методичного менеджменту. Методист виступає як *технолог освітнього процесу*, який забезпечує трансфер теоретичних ідей у практичну площину через розробку адаптивних навчальних планів, інструментарію діагностики та супроводу індивідуальних освітніх траєкторій.

3. Перспективи цифровізації. З'ясовано, що сучасна інтерпретація ідей С. Русової нерозривно пов'язана з процесами цифровізації. Використання LMS-платформ [5, с. 45] та електронних навчально-методичних комплексів розглядається як ефективний механізм технічного забезпечення персоналізації навчання, що дозволяє майстру виробничого навчання реалізувати диференційований підхід не декларативно, а системно.

Отже, поєднання національних педагогічних традицій із новітніми освітніми технологіями за умови фахового методичного супроводу є запорукою підготовки конкурентоспроможного кваліфікованого робітника.

Список використаних джерел:

1. Зайченко І. В. Педагогічна концепція С. Ф. Русової : [монографія]. 2-ге вид., доп. Чернігів : РВК «Деснянська правда», 2006. 402 с.
2. Коваленко Є. І. Софія Русова про національне виховання. *Рідна школа*. 2016. № 11. С. 15–18.
3. Ничкало Н. Г. Професійна освіта і навчання: європейський вибір України. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2022. Вип. 15. С. 5–12.
4. Русова С. Вибрані педагогічні твори. Київ : Освіта, 1996. 304 с.
5. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. Київ : ВД «ЕКМО», 2018. 320 с.

**ПРИЙНЯТТЯ ПОЧИНАЄТЬСЯ З РОЗУМІННЯ:
СИНЕРГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ В УМОВАХ
ІНКЛЮЗИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.**

*Луб Надія Іванівна,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач
ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж прикладного
мистецтва та дизайну»,
Покорчак Святослав Андрійович
асистент викладача,
керівник театрального гуртка «Гірчиця»,
ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж прикладного
мистецтва та дизайну»*

Сучасний етап розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні характеризується фундаментальними змінами моделей навчання. Трансформація системи відбувається під знаком гуманізації та інклюзії, що закріплено у нормативній базі, зокрема у «Порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» (ЗП(ПТ)О). Перед педагогічними колективами сьогодні постає завдання, яке виходить далеко за межі простої трансляції професійних навичок. Йдеться про створення умов для повноцінної соціалізації та інтеграції здобувачів освіти з особливими освітніми потребами (ООП) у соціум.

Найбільшим викликом сьогодення є інтеграція в освітній простір здобувачів освіти зі складними нозологіями, які потребують високих рівнів підтримки [1, с. 15]. Це вимагає від закладу освіти не лише архітектурної доступності, а й, насамперед, ментальної готовності педагогів. Практика свідчить, що механічне виконання інструкцій чи формальне дотримання планів не забезпечує

результату, якщо педагог не володіє специфічними професійно-особистісними якостями.

Ми пропонуємо розглянути тріаду «Розуміння – Креативність – Прийняття» як методологічну основу подолання психологічних та соціальних бар'єрів у роботі зі студентками, що мають значні труднощі в адаптації (III та IV рівні підтримки).

Метою нашої роботи є детальний аналіз практичного досвіду застосування засобів театральної педагогіки (на прикладі діяльності гуртка «Гірчиця» у Львівському професійному коледжі прикладного мистецтва та дизайну) як інструменту розкриття особистісного потенціалу та налагодження контакту зі здобувачами освіти, які мають складні порушення розвитку.

1. Розуміння, як фундамент педагогічної взаємодії та глибинна діагностика потреб.

Першим кроком на шляху до ефективної інклюзії є розуміння. У контексті роботи зі студентками, що мають складні нозології (зокрема розлади аутистичного спектру, ментальні порушення), розуміння виходить за межі ознайомлення з медичною документацією чи висновком ІРЦ. Це здатність педагога «прочитати» дитину як чисту, але зашифровану книгу, побачити за діагнозом унікальну особистість та усвідомити справжній масштаб її щоденних труднощів [2, с. 45].

У 2025 році у ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну» цей принцип було покладено в основу співпраці адміністрації та педагогічного складу. Педагогічна команда розпочала роботу з глибокого аналізу потреб групи, до якої входили як нормотипові діти, так і студентки з ООП.

Особливістю цього педагогічного виклику стала наявність в одній навчальній групі трьох студенток з високими рівнями підтримки, що вимагало від педагогів екстраординарного підходу та емпатії: двідівчини з третім рівнем підтримки і одна – з четвертим.

Згідно з висновками ІРЦ, третій рівень підтримки передбачає наявність значних труднощів у соціальній взаємодії. Для таких студенток бар'єром стає не лише когнітивне засвоєння інформації, а й

сам факт перебування у колективі. Шум, динаміка групи, необхідність швидкої реакції часто викликають сенсорне перевантаження та тривожність.

Четвертий рівень підтримки вказує на наявність найскладніших, комплексних бар'єрів, що потребують інтенсивного супроводу та суттєвої адаптації освітніх програм. Часто такі діти живуть у своєму, «віддаленому від буденності» світі, і комунікація з однолітками для них є надскладним випробуванням, яке межує з неможливістю.

Розуміння того, що пасивність чи відстороненість цих дівчат є не проявом небажання вчитися, а захисною реакцією на об'єктивні психофізичні перешкоди (страх зорового контакту, неможливість вербалізувати емоції), спонукало команду до відмови від стандартних виховних заходів на користь пошуку нестандартних рішень. Ми зрозуміли, що наше завдання — не тягнути їх у наш світ силоміць, а створити простір, де вони захочуть відкритися самі.

2. Креативність. Театральна педагогіка як простір для самопізнання та адаптації.

На етапі, коли традиційні методи виховної роботи виявилися недостатньо ефективними для студенток з третім та четвертим рівнями підтримки, ключову роль відіграла креативність. Було висунуто гіпотезу, що мистецтво, зокрема театр, може стати тим «мостиком», який з'єднає світ студентки з ООП зі світом її ровесників [3, с. 88].

Так виникла ідея створення та розвитку театрального гуртка «Гірчиця». Цей простір задумувався не як класичний гурток самодіяльності, а як лабораторія соціалізації. Важливо зазначити, що дівчата прийшли в театральному колектив, щоб спробувати себе в чомусь новому й досі невідомому. Це кардинально відрізнялося від звичних уроків за навчальною програмою, де вони часто відчують себе невпевнено, де матеріал здається чужим чи складним. У театральному колективі єдине, що вони насправді вивчають, — це самих себе.

В межах підготовки до свята «Велесова ніч» (як української культурологічної альтернативи Геловіну) ми обрали складну, але

емоційно насичену тему. Було підготовлено театральну композицію «Парад відьом». Сценарій базувався на поемі Тараса Шевченка «Відьма» з інтеграцією поезій Василя Симоненка («Покара»), Юлії Алейнікової («Тобі мабуть казали, що я відьма») та Катрусі Матвійко.

Такий вибір матеріалу був не випадковим. Образи «відьом», містичних істот, дозволяють легалізувати «іншість». У контексті вистави бути не таким, як усі — це не вада, а сценічна перевага. Це дозволило створити атмосферу, де студентки з ООП могли почуватися органічно.

Важливим індикатором довіри стала реакція самих студенток. Вони проявили ініціативу відразу, щойно з'явилася інформація про постановку. Це стало приємним здивуванням для педагогів, адже на звичайних заняттях ці дівчата зазвичай займали позицію пасивних спостерігачів, уникаючи активності.

Всі учасниці постановки зголосилися зіграти добровільно. Було помітно, що компанійська та весела атмосфера, яка панує в колективі «Гірчиця», їм не тільки до вподоби, а й помітно йде на користь. У колі інших дітей вони почувалися комфортно як під час підготовки, так і на репетиціях. Це підтверджує тезу, що безпечне емоційне середовище є першочерговою умовою для інклюзії.

У роботі гуртка ми відійшли від директивного стилю керування. Попри формальний статус керівника, завданням педагога було залишатися модератором. Філософія роботи будувалася на принципі: «вони хочуть рухатися кудись уперед і вгору, а педагог намагається краще їх побачити й почути». У моменти, коли необхідно скерувати рух у потрібному напрямі, важливо, щоб студентки розуміли й відчували, що з ними все гаразд.

Ця співпраця в межах зв'язки «довіра – спільна робота» підсилила зацікавленість дівчат. Ролі не планувалися наперед спеціально «під них», щоб не створювати штучних умов, але в результаті творча мозаїка склалася дуже вдало. Ми використовували метод «Маски»: для дівчат з високими рівнями підтримки роль стала захисним механізмом. Граючи персонажа, студентка перестає бути

«тою, хто має діагноз», і стає «актором». Це знімає блок страху перед помилкою.

Процес підготовки був поступовим і новим для всіх. Складнощі, звичайно, були, але вони мали характер робочих моментів: на початку не було готового одягу, реквізиту та багатьох дрібних деталей. Водночас від самого старту існувало чітке розуміння концепції: де вистава має лякати, де спантеличувати, а де насмішити, що глядачеві варто показати прямо, а що має «читатися між рядків».

Саме ці нюанси дівчата відкривали для себе поступово. Важливою складовою успіху було рухатися від меншого до більшого, щоразу покращуючи зроблене. Іноді індивідуальне зростання однієї учасниці впливало на весь колектив. Увага до деталей у цій копіткій роботі – річ невід'ємна. Коли діти бачать і відчувають, як «горять очі» в керівника, який пропонує їм узяти участь у такій художній «авантюрі», шанси на успіх зростають в рази. Саме так поступово долаються страх, хвилювання, невпевненість і байдужість.

Прийняття стало кульмінацією цього тривалого процесу. Це не пасивна толерантність, а активне визнання цінності кожної учасниці освітнього процесу. Експеримент у Львівському професійному коледжі довів, що через творчу реалізацію відбувається якісна трансформація у сприйнятті студенток з ООП колективом і, що найважливіше, змінюється їхнє власне самосприйняття.

Забігаючи наперед, варто зазначити: дівчата повністю впоралися зі своїми ролями та завданнями. Це було результатом того, що навіть у періоди, коли колектив не займався підготовкою вистави, вони плідно працювали на репетиціях, виконуючи тренувальні вправи.

Результати роботи гуртка «Гірчиця» продемонстрували вражаючий прогрес, диференційований залежно від індивідуальних особливостей.

Студентка Марія (3-й рівень підтримки): проявила несподівану для викладачів акторську майстерність. Темп її зацікавленості та динаміка прогресу перевищили очікування. Через роль вона змогла транслювати емоції, які в реальному житті були заблоковані. Сцена стала для неї простором безпечної емоційної розрядки.

Студентка О. (3-й рівень підтримки): її успіх полягав у дисципліні руху та взаємодії. Студентка майстерно відпрацьовувала кожен жест, вчилася синхронізувати свої дії з партнерами по сцені. Це стало потужним тренінгом невербальної комунікації, наближаючи її до групи та навчаючи відчувати партнера.

Студентка В. (4-й рівень підтримки): найскладніший випадок став нашою найбільшою перемогою. Студентка, світ якої був значно віддалений від реальності групи, змогла «злитися з колективом». Граючи у масових сценах, вона відточувала майстерність присутності. Для студентки з четвертим рівнем підтримки відчуття приналежності до спільної дії без сенсорного зриву є показником колосальної адаптації.

Колективні взаємовідносини всіх виступаючих забезпечили не лише успіх постановки, а й персональне зростання. Після вистави зміни перенеслися у звичайні навчальні аудиторії ЗП(ПТ)О «Львівський ПК ПМД». Студентки, які раніше уникали контакту, почали демонструвати нові форми поведінки: дивитися у вічі співрозмовникам, що є ознакою зростання довіри – зоровий контакт; з'явилися спроби ініціювати розмову та ставити запитання викладачам – комунікативна ініціатива; відчуття власної значущості після оплесків та успіху на сцені знизило рівень тривожності – впевненість.

Бар'єр страху та відчуження було частково, але суттєво подолано. Одногрупники, побачивши успіх дівчат на сцені, змінили своє ставлення з обережного чи настороженого на поважне. Відбулося справжнє прийняття, засноване на спільних переживаннях та успіху.

Висновки. Досвід Львівського професійного коледжу прикладного мистецтва та дизайну переконливо доводить, що інклюзія у закладах професійної (професійно-технічної) освіти не може обмежуватися формальними заходами. Успішна інтеграція студенток, особливо з третім та четвертим рівнями підтримки, вимагає від педагога синергії трьох якостей:

1. Розуміння глибинної природи труднощів та прихованого потенціалу дитини. Це здатність бачити не діагноз, а людину.

2. Креативності у пошуку шляхів обходу психологічних бар'єрів. Використання театральної педагогіки довело свою ефективність як інструмент м'якої соціалізації.

3. Прийняття, яке базується на повазі до унікальності особистості та вірі в її можливості.

Саме прийняття починається з розуміння. Розуміння того, хто ми є, і яка наша роль у житті здобувачів освіти та їхніх родин, які довірили нам своє майбутнє. Тільки так, через спільну творчість, увагу до деталей та щире зацікавлення, ми можемо перетворити «чисту книгу» дитячої душі на шедевр, сповнений сенсу та віри у себе.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 636. *Офіційний вісник України*. 2019. № 57. С. 15–20.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. К. : Самміт-Книга, 2009. 272 с.
3. Миропольська Н. Є. Мистецтво слова в структурі художньої культури учня : посібник. К. : Парламентське вид-во, 2002. 204 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. К.: Грамота, 2012. 504 с.
5. Томан І. Мистецтво говорити. К. : Політвидав, 1989. 293 с.

ПРОЄКТ “КУХНЯ ДОБРА” ЯК ПРИКЛАД ІНТЕГРАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ І ВОЛОНТЕРСТВА

*Мелько Марина Володимирівна,
кандидат педагогічних наук,
заступник директора з навчально-виховної роботи Державного
професійного (професійно-технічного) закладу освіти
«Самбірський професійний ліцей»*

В умовах сьогодення волонтерська діяльність є невід'ємною частиною життя кожного небайдужого українця. Особливого розмаху набув волонтерський рух у закладах освіти, де здобувачі охоче долучаються до різноманітних активностей, що ініціюються здебільшого у контексті виховної роботи. Якщо брати до уваги матеріально-технічне забезпечення та вік здобувачів освіти, то заклади професійної освіти мають низку переваг, до того ж перелік можливої діяльності значно розширюється.

Різні аспекти волонтерської діяльності у вітчизняній науці і практиці досліджували О. Безпалько, І. Буряк-Габрись, І. Грига, Н. Івченко, О. Карпенко, Л. Коваль, В. Назарук, В. Петрович, та інші. Сьогодні є багато інтернет ресурсів [1] для і про волонтерів і чимало організацій, які розвивають волонтерський рух. На державному рівні волонтерська діяльність визначається законом і передбачає добровільну, соціально спрямовану, неприбуткову діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [2].

Метою даного дослідження є аналіз досвіду волонтерської діяльності та її значення для учасників освітнього процесу в закладах професійно-технічної освіти (далі ЗПТО).

Залучення учнівської молоді до благодійності має велике значення не лише у виховному, а й у соціальному контексті. В ЗПТО можна відслідкувати інтеграцію професійного навчання і

волонтерської діяльності, що є особливо цінним для здобувачів освіти через усвідомлення важливості власного фаху у боротьбі із загарбниками. У своїй праці І. Буряк-Габрись зазначає, що «волонтерська допомога військовим у ЗПТО є сукупністю чинників, педагогічних впливів, які сприяють формуванню, розвитку, вдосконаленню м'яких (універсальних) навичок необхідних для творчої та професійної самореалізації усіх учасників освітнього процесу, наповнює духовний світ усвідомленням особистої значимості та важливості для нашої держави на сучасному етапі її найвизначнішого історичного становлення»[3, с. 166]. Тобто позитивним аспектом є не лише допомога ЗСУ або іншим вразливим категоріям чи професійне зростання майбутніх фахівців, а й виховання відповідального громадянина, відчуття приналежності до великої спільної справи.

Здобувачі освіти професійних ліцеїв мають змогу застосовувати свої фахові навички у допомозі збройним силам України за різними профілями. До прикладу, майбутні слюсарі з ремонту колісних транспортних засобів можуть бути залученими до процесу ремонту автівок військовослужбовців, електромонтери з ремонту та обслуговування електроустаткування - до паяння деталей для дронів, електрогазозварники - виготовляти польові обігрівачі, а кухарі - виготовляти готові страви, кулінарні вироби, напівфабрикати або сухі обіди. Це лише кілька прикладів, а насправді, впродовж збройної агресії РФ реалізовано чимало акцій, проєктів та інших ініціатив із залученням усіх учасників освітнього процесу ЗПТО.

Колектив і здобувачі освіти Самбірського професійного ліцею неодноразово долучалися і були організаторами багатьох волонтерських ініціатив з 2014 року. Серед реалізованих проєктів було виготовлення будівельних скоб, польових душів, обігрівачів, виробництво сухих супів, кулінарних виробів тощо. Найбільш затребуваним виявився кулінарний напрям, тому виникла ідея створити «Кухню добра», де на постійній основі учасники освітнього процесу долучаються до приготування страв, кондитерських виробів,

сухих напівфабрикатів для потреб військових у зоні бойових дій, в реабілітаційних центрах або для інших бенефіціарів.

Реалізація проєкту «Кухня добра» спрямована на формування громадянської позиції, патріотизму, поваги до праці та професії. Паралельно розвиваються практичні навички кухарів-кондитерів у реальних умовах, відповідальність, застосовуються принципи взаємодопомоги та командної роботи. Робота на «Кухні добра» організовується відповідно до запитів і сезону. Педагоги-наставники разом із здобувачами освіти виготовляють вареники, випікають вироби з дріжджового, прісного та пісочного тіста, здійснюють підготовку та обробку овочів та формують борщові або супові набори, також сушать фрукти та трави для енергетичних наборів і чаїв тощо.

Діяльність учасників освітнього процесу на «Кухні добра» є добровільною. Потужним мотиваційним аспектом для залучення є зворотній зв'язок від бенефіціарів, який доводить значущість та адресність допомоги. Варто відзначити, що цінним є моральний та емоційний ефект для учасників - почуття єдності, гордості, значущості, а для закладу освіти участь у благодійних ініціативах підвищує престижність установи у громаді.

Отже, залучення здобувачів освіти до благодійності саме із застосуванням професійних навичок має синергетичний ефект. З одного боку формує у молоді почуття гордості за професію, дає усвідомлення, що навіть проста праця кухаря може бути важливою для фронту. Розвивається гуманність, солідарність, вміння працювати в команді заради спільної мети. З іншого боку здобувачі освіти поглиблюють знання з технології приготування страв, санітарії, організації праці, використовують знання з виробничого навчання у реальному середовищі, пізнають нові техніки і технології, що не входять у навчальні плани підготовки майбутніх кухарів. Можемо сміливо передбачити сталість даного проєкту, адже у повоєнний період потреба у «добрих справах» буде не менш затребуваною.

Список використаних джерел:

1. Волонтерство під час війни <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/war-time-volunteering/>
2. Закон України “Про волонтерську діяльність” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
3. Буряк-Габрись І. Волонтерство здобувачів освіти професійно-технічних навчальних закладів в умовах воєнного стану (з досвіду роботи). *Український педагогічний журнал*. 2023. № 2. С. 162-169.

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН ГАЛУЗІ

Нижник Олена Юріївна,
методист, Навчально-методичний
центр професійно-технічної освіти
у Рівненській області

Вступ. Актуальність теми

Розвиток будівельної галузі супроводжується високою швидкістю впровадження інноваційних технологій: цифровізація, моделювання BIM, “зелене” будівництво, автоматизація виробничих процесів. Це створює підвищені вимоги до готовності працівників — не тільки володіти новими знаннями, але бути здатними адаптуватися до змін, швидко освоювати нові ролі, переходити між видами діяльності та умовами праці. Таким чином, для майбутніх будівельників стає актуальним поняття **професійної мобільності** як складової їхньої готовності до інноваційного середовища.

У контексті України, враховуючи стан відновлення інфраструктури та дефіцит кваліфікованих кадрів у будівельній галузі, питання мобільності набувають ще більшої гостроти: освітня система має швидко реагувати на вимоги ринку праці і забезпечувати гнучку підготовку фахівців.

2. Поняття та структура професійної мобільності майбутніх будівельників

Під «професійною мобільністю» ми розуміємо здатність працівника чи майбутнього фахівця:

- адаптуватися до нових технологічних, організаційних чи ринкових умов;
- змінювати роль або вид діяльності в межах професійного поля;

- інтегрувати нові знання, навички та компетентності у свою професійну діяльність;
- переміщатися (географічно чи між видами діяльності) з мінімальним втручанням і збереженням продуктивності.

Для майбутніх будівельників така мобільність може означати: перехід від традиційних будівельних технологій до цифрових чи «зелених» технологій; зміну типу об'єктів (наприклад, житлові → комерційні, капітальні → ремонтні); або переключення між функціями (наприклад, монтажник → BIM-оператор). Структурно професійна мобільність може бути представлена через компоненти: мотиваційний (готовність до змін), когнітивний (знання й усвідомлення нових технологій), операційно-діяльнісний (навички адаптації), соціально-комунікативний (взаємодія з новими середовищами, командами) і рефлексивний (спроможність оцінювати й коригувати власну професійну траєкторію).

Дослідження підкреслюють, що в системі професійної освіти така мобільність має бути спрямована не лише на отримання знань, а на формування здатності до навчання протягом життя й швидкої трансформації компетентностей. [1, с.3]

3. Інноваційні зміни у будівельній галузі як контекст формування мобільності

Інновації в будівництві – це не лише нові матеріали, але й зміни в організації будівельного процесу, застосуванні цифрових технологій (BIM, AR/VR), автоматизації, екологічно сталих підходах. Для майбутнього будівельника це означає зміну традиційної функції, перехід до роботи в інтегрованих командах, опанування цифрових та «зелених» компетенцій. Це створює вимогу до мобільності — як здатності адаптуватись, змінюватись, навчатись. Освітні заклади професійної освіти відповідають на це через модернізацію інфраструктури (проєкт EU4Skills), а також через проєкти публічно-приватного партнерства (проєкт EdUP).

Таким чином, інноваційні зміни галузі слугують не лише фоном, але й драйвером вимог до професійної мобільності.

4. Освітня підготовка будівельників: виклики і можливості для мобільності

Система професійно освіти в Україні знаходиться на етапі модернізації. Проєкти модернізації інфраструктури (EU4Skills) та введення нових навчальних центрів покликані підвищити привабливість професійної освіти і створити середовище для оперативного формування компетентностей.

Однак виклики залишаються: нестача сучасного обладнання, слабка інтеграція з ринком праці, недостатня орієнтація на мобільні професійні траєкторії. Для формування мобільності важлива підвищена гнучкість: впровадження цифрових технологій в навчальний процес, розвиток м'яких (soft) навичок, підтримка дуальної освіти, партнерств із роботодавцями. Зокрема, дослідження показують актуальність розвитку soft-skills у майбутніх будівельниках. [3, с. 464]

Отже, освітня підготовка має бути спрямована не лише на освоєння конкретної технології, але й на формування здатності до зміни професійних ролей, адаптації до нових умов, навчання продовжити життя.

5. Педагогічні умови формування професійної мобільності

На підставі аналізу сучасних досліджень і практики можна виокремити кілька ключових педагогічних умов:

- **Впровадження модульно-компетентнісного навчання**, яке дозволяє гнучко змінювати освітні траєкторії залежно від професійних змін.
- **Проектно-діяльнісний підхід**: створення навчальних ситуацій, близьких до реального виробничого середовища, із залученням інноваційних технологій (цифрове моделювання, AR/VR, симуляції).
- **Партнерство з підприємствами та галуззю**: інтеграція практики, стажувань, дуальної освіти, щоб студент отримував досвід у реальних умовах інноваційної будівлі. Проєкт EdUP є прикладом такої публічно-приватної взаємодії.

- **Розвиток цифрової та екологічної компетентності:** враховуючи тенденції «зеленого» будівництва і цифрових інструментів, освіта має забезпечити формування відповідних навичок.

- **Організація навчання з урахуванням мобільності:** це означає можливість зміни модуля, стажування за кордоном чи в різних регіонах, відкритість до міжгалузевої чи міжрегіональної мобільності. Наприклад, рекомендація ЄС щодо інтеграції мобільності у професійну освіту.

Забезпечення цих умов створює середовище, в якому майбутній будівельник може розвивати власну мобільність.

6. Методика дослідження моделі мобільності

Для дослідження формування професійної мобільності майбутніх будівельників у контексті інноваційних змін можна запропонувати наступну методику:

- **Вибірка:** студенти закладів професійної освіти, які готуються за будівельними спеціальностями.

- **Діагностичний етап:** визначення початкового рівня мобільності (через анкетування, самооцінку, спостереження) з врахуванням компонентів (мотивації, когнітивного, операційно-діяльного, соціально-комунікативного).

- **Корекційний (формувальний) етап:** впровадження педагогічних умов (модульно-компетентнісне навчання, проєктні завдання, практика на підприємствах, стажування, мобільні формати).

- **Контрольний етап:** порівняння результатів експериментальної групи та контрольної групи, аналіз динаміки змін.

- **Статистичний та якісний аналіз:** застосування методів порівняння (наприклад, t-тест, χ^2), а також аналіз інтерв'ю чи фокус-груп з учасниками.

Емпіричне дослідження дозволяє встановити ефективність педагогічних умов, а також окреслити модель формування мобільності.

7. Очікувані результати та практичні рекомендації

Очікується, що після впровадження запропонованих умов студенти експериментальної групи продемонструють:

- підвищення мотивації до професійної зміни чи адаптації;
- поліпшення знань про інноваційні технології будівництва;
- зростання здатності працювати у нових умовах (з цифровими/екологічними технологіями);
- покращення готовності до участі у мобільних форматах (стажування, переміщення між об'єктами чи регіонами).

Практичні рекомендації включають: оновлення професійних програм професійної освіти з акцентом на мобільність, активне партнерство з підприємствами будівельної галузі, створення можливостей мобільного навчання (в тому числі міжрегіонального чи міжнародного стажування), розвиток цифрових лабораторій і тренінгів.

Список використаних джерел:

1. Кулинич О. Цифрова трансформація професійно-технічних навчальних закладів України: європейський вектор. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 2021. DOI:10.15587/2519-4984.2021.238001.
2. Єршова О. Л. Покращення професійної та практичної підготовки кваліфікованих будівельників з використанням сучасних навчальних засобів. *Інноваційна професійна освіта. Розвиток професійної освіти*, 2025, №1(22), с. 437-443.
3. Купрієвич В . О. «Розвиток soft skills у майбутніх фахівців будівельної галузі». *Інноваційна професійна освіта. Розвиток професійної освіти*, 2025, с. 463-469.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ СПЕЦПРЕДМЕТІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ.

Погребняк Олена Станіславівна,
викладач вищої категорії, методист
Львівського професійного
коледжу прикладного мистецтва та дизайну.

Цифровізація безупинно входить у наше життя. На тлі глобалізації в усіх сферах суспільного життя відбуваються суттєві зміни. Швидке зростання інформації сприяє стрімкому розвитку у використанні сучасних цифрових технологій. Це стосується і професійної освіти.

У сучасній освіті один із пріоритетних напрямів розвитку є інформатизація та впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес, що дає змогу покращити ефективність навчання та допомогти студентам знайти в майбутньому своє місце на ринку праці. Безумовно, що комп'ютерні технології є ефективним, але лише допоміжним засобом навчання.

Реалії сьогодення, а саме пандемія COVID і війна, спричинили необхідність викладачеві відповідати реаліям сучасності та активно освоювати можливості цифрової реальності, породженої становленням онлайн-інтернет-середовища. Одночасно застосування комп'ютерних технологій підвищує активність студентів, веде до перебудови навчального процесу в бік самостійних форм навчання.

Завдяки раціональному використанню комп'ютерних технологій можна без особливих зусиль інтенсифікувати процес навчання, накопичення корисної інформації, полегшити співпрацю між викладачем і студентом. Все це відображається у формуванні цифрового освітнього середовища, розвитку дистанційного та електронного навчання. При цьому традиційні способи здобуття

освіти не втрачають своєї актуальності і надалі присутні в процесі навчання, проте в епоху домінування цифрових технологій вони набувають нових властивостей, шляхом формування нового типу навчання (змішаного), яке інтегрує сильні сторони електронного та традиційного викладання. Подальше використання комп'ютерних технологій як методів та інструментів стають важливими для розв'язання задач педагогічної діяльності.

Колись освіта займалася розвитком мислення. Століття тому вона починалася з тривіуму — тріади базових наук: граматика, риторика та логіка.

- Граматика навчала розуміти мову.
- Риторика — висловлювати думку.
- Логіка — як міркувати та відрізнити істину від маніпуляції.

Ці три дисципліни формували не просто «знання», а людину, яка вміє мислити.

Сьогодні доступність інформаційного простору дає доступ до знань усім. І логіка на початку там ще була. Але скористатися цим, відкинувши логічну послідовність, можуть далеко не всі. І завдання сьогоденного викладача навчити студентів розумному використанню цифрових технологій в своїй діяльності. Для цього ставимо перед собою такі завдання:

- з'ясувати сутність поняття, зміст та завдання сучасних цифрових технологій
- дослідити особливості впровадження цифрових технологій і освітній процес
- визначити вимоги до цифрових дидактичних матеріалів

Результати дослідження можуть бути використані для підвищення ефективності роботи викладача спеціальних дисциплін.

Сам термін «цифрові технології», який на сьогодні є більш сучасним та зрозумілим для нового покоління, ми розглядаємо, як об'єднання комп'ютерних, електронних, інформаційних, інформаційно-комунікаційних і телекомунікаційних технологій.

За освітньо-методичними функціями виокремлюють такі цифрові освітні ресурси:

1) електронні підручники (оригінальні електронні підручники, предметні навчальні системи, предметні навчальні середовища);

2) електронні навчальні посібники (різноманітні тренажери; навчальні й навчальні-контролюючі, ігрові, інтерактивні ресурси; предметні колекції; довідники та словники; практичні та лабораторні системи);

3) електронні навчально-методичні комплекси (предметні освітні та програмно-методичні комплекси, предметні навчально-методичні середовища; інноваційні навчально-методичні ресурси);

4) електронні видання контролю (тести, тестові завдання, методичні рекомендації з тестування; інструментальні засоби).

В нашому навчальному закладі існують специфічні художні спеціальності. І мені хочеться поділитися власними напрацюваннями по використанню інформаційних комп'ютерних технологій при роботі зі студентами.

Насамперед, це пошук і подача інформації у глобальній і локальній мережах. На уроках спецтехнології вітражників я часто застосовую показ відеоматеріалів того чи іншого технологічного процесу, які без зорового сприйняття важкі для розуміння. Під час показу можливо ознайомити студентів з інструментами, обладнанням, основними технологічними процесами. В подальшому ті ж відео можна використати і під час контролю, запропонувавши студентам фахово прокоментувати всі процеси, які подаються на екрані.

Хочу зупинитись на основних напрямках використання інформаційних комп'ютерних технологій у навчальному процесі з урахуванням їх методичної доцільності й можливостей. Найчастіше інформаційні технології використовуються для розробки методичних і дидактичних матеріалів. А саме:

- пошук інформації у глобальній і локальній мережах;
- зберігання, обробка й передача інформації;
- розробки уроків;
- розробка методичних і дидактичних матеріалів;

- здійснення автоматизованого контролю навчальної діяльності;
- дистанційне регулювання навчальної діяльності.

Використання цифрових технологій у навчальному процесі робить урок цікавішим, надає більших можливостей студентам для участі в навчальному процесі, розвиває мотивацію, особистісні й соціальні навички; студенти працюють творчо, стають впевненішими у собі, починають розуміти складні ідеї завдяки більш ясній і динамічній подачі матеріалу, відтак у них виробляються навички для практичного застосування у професійній діяльності.

Використання цифрових технологій має багато позитивного для роботи викладача: зручно доводити різноманітну інформацію до студентів, дозволяє розширити і візуалізувати обсяг навчального матеріалу; дозволяє демонструвати готові фрагменти уроку; дає змогу проводити контроль знань у вигляді тестових завдань.

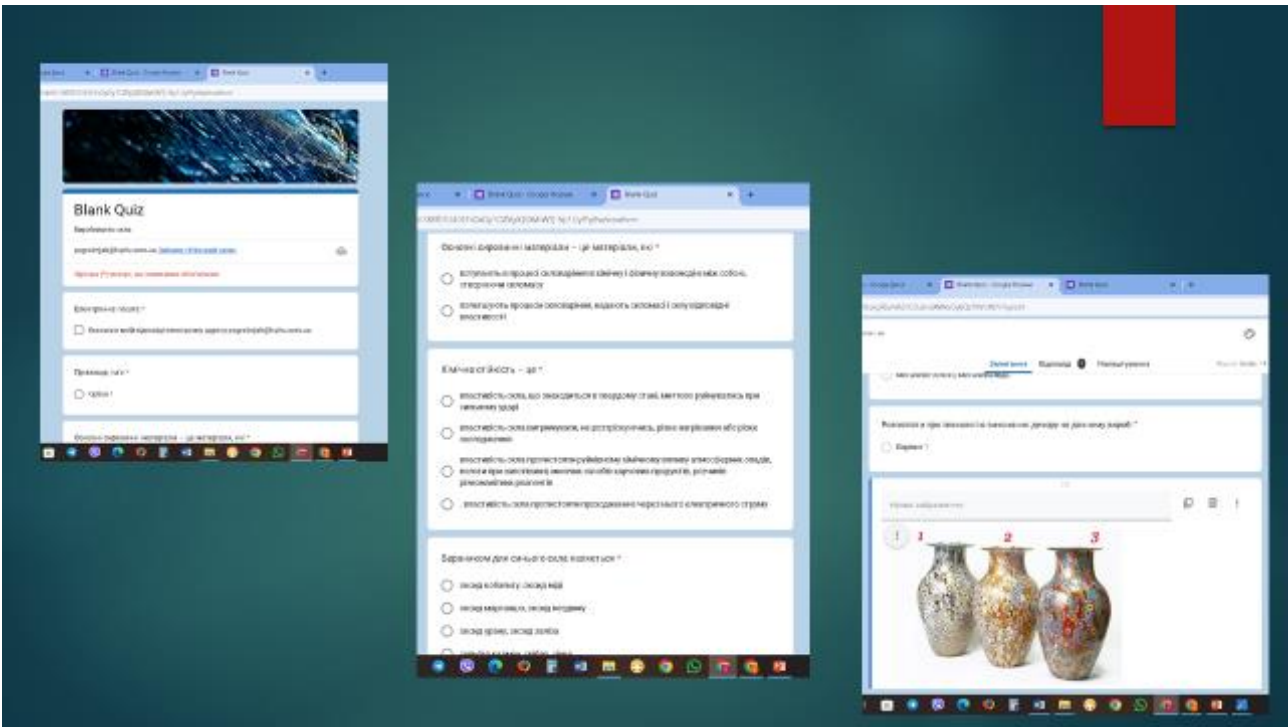
Збереження даних у цифровому форматі надає більших можливостей для навчання. Студенти можуть самостійно переглядати надані фото- та відеоматеріали покроково з різними рівнями деталізації. Різна швидкість показу (відтворення) дозволяє легше аналізувати окремі кадри.

До недоліків використання ІКТ можна віднести наступні моменти:

- потрібне спеціальне програмне забезпечення ;
- розробка відповідних матеріалів може вимагати значних затрат часу;
- Internet надає величезну кількість інформації, часто рекламного характеру, це може збивати студентів у виборі інформації;
- практично відсутні мультимедійні програми і матеріали українською мовою.

Застосування цифрових технологій на уроці повинно бути методично обґрунтовано. До таких технологій звертаюся лише в тому випадку, якщо це виправдано і покращує подачу матеріалу або роботу студентів. Одним з напрямків такої роботи є створення

контрольних рівневих тестів, які легко створювати на основі Google - форм.

Матеріал повинен бути структурований, логічний, послідовний. Візуальний ряд і пояснювальний текст повинні бути взаємопов'язані безпосередньо або за принципом асоціативності. Анімаційні та графічні зображення повинні давати правильне уявлення про об'єкти, явища і процеси. Тому коментарі викладача повинні супроводжувати їх. Не бажано затягувати показ відеоматеріалів понад 10 хвилин, тому що розсіюється увага студентів і вони перестають сприймати інформацію.

Одне з важливих завдань викладача – навчити студентів працювати з інформацією, представленою в різних формах, відбирати і систематизувати різноманітний матеріал, робити повідомлення, доповіді на задану тему, створювати презентації і т. ін.

Деколи буває так, що студенти володіють ІКТ краще, ніж викладач. Це спонукає для впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес викладання будь-яких предметів підвищення інформаційної культури педагога, тому в своїй практиці я намагаюсь пройти курси підвищення кваліфікації саме в цьому напрямку.

Впровадження цифрових технологій в освітній процес не тільки трансформує способи взаємодії учасників навчального процесу, а й створює потребу в перегляді традиційних форм організації навчального простору.

«Цифрова компетентність це – знання, вміння та навички в галузі інформаційних технологій та здатність їх застосування в професійній діяльності».

Список використаних джерел:

1. Кадемія М. Ю., Козяр М.М., Ткаченко Т.В., Шевченко Л.С. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу : навчально-методичний посібник. Львів : СПОЛОМ, 2009. 186 с.
2. Козлакова Г.О. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: монографія /АПН України. Ін-т вищ. Освіти. К., 2002. 231 с.
3. Красний С.І., Лященко О.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: навчально-методичний посібник для підвищення кваліфікації викладачів професійно-теоретичної підготовки, майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів. Донецьк: ДВНЗ ІПО ІІІ УМО, 2013. 99 с.

ДЕВАЙСИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: НОВІ ВИКЛИКИ.

Сасник Віра Петрівна,
голова методичної комісії
педагогічних працівників технічних
дисциплін, викладач
Державного професійного
(професійно-технічного)
закладу освіти «Самбірський
професійний ліцей»

Сучасна система професійної освіти перебуває у стані активної цифрової трансформації. В умовах розвитку інформаційного суспільства застосування цифрових технологій, зокрема девайсів, стає невід'ємною складовою освітнього процесу.

Сучасне й майбутнє покоління потребують динамічної освіти, тісно пов'язаної з актуальними завданнями як у професійній діяльності, так і в особистому житті, невід'ємною складовою яких стали інформаційно-комунікаційні технології. Вирішуючи комплекс різнопланових завдань, фахівці неминуче використовуватимуть різноманітні пристрої, що функціонують на основі комп'ютерної техніки та ІКТ, кількість яких дедалі зростає[1,с.4].

Девайси, до яких належать смартфони, планшети, ноутбуки та інші мобільні пристрої, відкривають нові можливості для навчання, саморозвитку та комунікації. Водночас їх використання потребує критичного осмислення, оскільки має як позитивні, так і негативні наслідки для організації навчальної діяльності.

Науковцями досліджено проблему використання цифрового інструментарію в освітньому процесі, серед них: Т. Близнюк, М. Бойко, Р. Брик, Г. Генсерук, С. Мартинюк, Л. Ребуха, О. Цвид-Гром та інші [3,с.14].

Метою нашого дослідження є аналіз різнобічних аспектів використання ІКТ. Зпершу розглянемо позитивні:

- широкий доступ до інформаційних ресурсів таких як електронні бібліотеки, навчальні платформи, професійні форуми, бази даних;
- застосування цифрових технологій підвищує інтерактивність освітнього процесу;
- використання онлайн-курсів, симуляторів виробничих процесів, віртуальних лабораторій і тестових систем сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу;
- організація самостійної роботи учнів та інші.

Використання девайсів сприяє розвитку цифрових компетенцій, які є необхідними для сучасного фахівця будь-якого напрямку підготовки. Ці компетенції визначають здатність ефективно працювати з інформаційними технологіями у професійній діяльності.

До негативних наслідків належать:

- негативний вплив на здоров'я, тривале перебування перед екранами призводить до перевтоми, порушення зору, погіршення постави.
- ризик використання девайсів не для навчальних цілей(соціальні мережі, розваги), що негативно впливає на дисципліну та концентрацію;
- відкритий доступ до інформаційних ресурсів підвищує ризик порушення академічної доброчесності, зокрема шляхом копіювання матеріалів без належного цитування;
- залежність від технічних ресурсів(відсутність інтернету, різні функціональні можливості девайсів, недостатній рівень заряду акумулятора) та інші.

Попри всі наведенні ризики використання девайсів у професійній освіті, вони є невід'ємним елементом сучасного навчального процесу. Це потужні засоби підвищення якості освіти, які сприяють розвитку цифрових та професійних компетенцій, формуванню навичок самостійної роботи. Водночас ефективність їх

застосування залежить від рівня цифрової обізнаності викладачів та здобувачів освіти, дотримання принципів академічної доброчесності.

Аналіз використання таких онлайн-сервісів як LearningApps та Wordwall, які дозволяють створювати та обмінюватися інтерактивними навчальними матеріалами (ігри, вікторини, тести) за останні п'ять-сім років показує наскільки виросла цифрова затребуваність здобувачів освіти. Переходячи за веб-посиланням чи QR-кодом для виконання віртуальних завдань, здобувачам необхідно було пояснити як саме використовується той чи інших застосунок, що потрібно виконати. Сьогоднішній молоді на виконання аналогічних завдань потрібно значно менше часу або значно складніші завдання. І тут є приховані ризики: чи здобувачі настільки добре володіють отриманими знаннями чи вмiло користуються девайсами?...

А тим часом перед освітянами постають нові виклики- магічні можливості ШІ. Ще кілька років тому штучний інтелект здавався фантастикою, а сьогодні сучасному вчителю необхідно опанувати та використовувати його інструменти для створення креативних та цікавих занять для покоління зумерів.

Педагоги готують учнівську молодь до життя, до роботи та, взагалі, до існування в іншому світі- світі, який усе більше й більше прагне використовувати цифрові технології. Тому так важливо, щоб здобувачі освіти вже сьогодні навчилися осмислено використовувати такі технології. Але, якщо в самих педагогів відсутнє правильне розуміння даних технологій, то навчити дітей буде практично неможливо [2].

Сьогодні не варто боротися з інноваціями, а навпаки шукати варіанти їх поміркованого, корисного застосування, що є ознакою гнучкості та адаптивності.

Отже, сьогоднішнє покоління зумерів та наступне альфа, це покоління яке називають «діти смартфонів». Їхнє становлення та розвиток відбувається під впливом соціальних мереж. Вони отримують смартфони швидше чим вміння читати і писати. Тому щоб бути зрозумілим, сьогоднішнім та педагогам у майбутньому просто необхідно, розвивати та вдосконалювати свої цифрові навички.

У цьому безмежно наповненому світі ІКТ для скерування в належному напрямку здобувачів освіти, завжди буде потреба у наставниках.

Список використаних джерел:

1. Інформатизація освіти та інформаційна складова професійної підготовки фахівців у ПТНЗ: прогностичний аспект: метод.реком./А.В.Литвин.-Львів:ЛНПЦПТО,2012.-35с.
https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4764/1/%D0%9B%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B8%D0%BD_%D0%86%D0%9A%D0%A2_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BD_%D0%B0%D1%81%D0%BF.pdf
2. Використання мобільних застосунків на уроках. Косик Вікторія Миколаївна освітній технолог, директор Центру освітнього консультування, науковий співробітник НЦ «Мала академія наук України»
3. <https://vseosvita.ua/webinar/74/cabinet>
4. Цифрові виклики та інноваційні рішення для професійного розвитку педагогічних кадрів (аналітичний огляд)
https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745393/1/Rostoka%20ML_Kravchenko%20JA_AH_21-2025.pdf

МУЗИЧНИЙ ТА ВОКАЛЬНИЙ РОЗВИТОК УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ГУРТКУ.

Слівко Наталія Петрівна,
керівник вокального гуртка
ДНЗ «Вище професійне
училище № 29 м. Львова».

Спостерігати мистецтво означає, насамперед, вміти сприймати його. Художня оцінка і смак повинні вироблятися в процесі спостереження чи слухання. Музика життєво насущне і здорове явище. В чому ж тоді її значення? Воно в музично інтонаційній природі, в її ритмічній організації, в актуальності руху звучання та в динаміці процесу звучання...

Музика - це мистецтво слухових вражень. Через слухомоторику відбувається зближення з глядацькою уявою та сприйманням. Це означає, що слухання та спостерігання музики насамперед веде до загострення слухових вражень, до збагачення нашого життєвого досвіду.

Музика рухається. І щоб зрозуміти процес розгортання звуків слід вловити співвідношення кожного даного моменту звучання з попереднім і наступним. Рух під час звучання тону різної сили напруги протікає поруч з проблемою співвідношення елементів, які звучать, тобто з проблемою ритму. А ми знаємо, що звукові співвідношення вловлюються слухом тільки в певній послідовності: від пульсацій суміжних (слабкої та сильної) долей такту до симетричного римування музичних планів. З цього випливає, що сприйняття музики, яка ритмічно рухається, особливо коли це сприймання не є тільки несвідомим підкоренням ритмічному чергуванню музичних звуків, а тісно пов'язане із спостеріганням та

свідомим засвоєнням ритмозвукових співвідношень, є силою звичного слідування слуху за ними.

Отже музичний слух є, насамперед, спостереження та засвоєння ритмічно та динамічно організованих співвідношень елементів, які звучать.

Як розкрити та організувати систему такого спостереження музики (взаємін пасивного сприймання її чи гіпнотичного заглиблення в неї), - це питання методу. Але слід зазначити, що музика, яка розвиває наше слухове сприймання, збагачує наш внутрішній світ. Тому, коли ми слухаємо музику, ми не тільки виховуємо той чи інший стан у дітей, але і диференціюємо слуховий матеріал, оцінюємо, робимо відбір, а значить мислимо.

1. Організація подання музики дітям.

Музична робота з дітьми ведеться за декількома напрямками:

систематичне вивчення музичних інтересів дітей (спостереження за реакцією під час концертів, аналіз відгуків);

перш за все потрібно збирати та вивчати пісні, які співають діти, чому вони люблять і співають саме ці пісні.

пропаганда кращих класичних та сучасних творів;

необхідно підбирати репертуар не тільки з метою задовільнити музичні потреби дітей, але і підвищити їх рівень. Н. В. Шацька писала: «Що б краще розуміти музику без слів потрібно навчитися слухати її запам'ятовувати та розрізняти її побудову і мову. Окрім цього розумінню музики допомагають знання про даний твір - коли воно створювалось, які ідеї та почуття хвилювали композитора під час його створення». Такі знання допомагають розкрити ідею твору його зміст і усвідомити ті почуття які вони викликають;

постійна увага до знань та навиків дітей;

чим ширше музичний досвід учнів, чим ширше їх музичний світогляд, глибше естетичне сприймання і музична уява, тим більше збагачується їх розум, думки, почуття.

От так тільки при вивченні смаків та інтересів дітей і їх середовища ми можемо досягнути успіху.

2. Програма музичної освіти учнів.

Система музичної освіти учнів пов'язує у єдине ціле естетичне виховання музики дітей та розвиток їх виконавських можливостей (вокально- хоровий спів). Ознайомлення учнів з кращими зразками музичної творчості служить основою ідейного та морального виховання учнів, основою формування їх музичного смаку. Накопичення музичних вражень розвиває у дітей музичні потреби інтереси та здібності. Навчання виконавської майстерності здійснюється тим успішніше, чим більше розвинута у учнів здібність естетично сприймати музику.

Програма по музичному вихованню на всіх її етапах повинна включати рекомендований матеріал.

В програму включені:

а. Народні пісні - жартівливі, танцювальні, ігрові...

б. Пісні сучасних композиторів сольні масові різноманітні за тематикою та жанром. Учні знайомляться з ліричними, святковими та жартівливими піснями.

в. Зразки сучасної та класичної інструментальної музики, а також зразки вокальної сучасної та світової класики.

Первинним мораль-виховним завданням музичних занять є збагачення музичного досвіду учнів, розвиток інтересу до музики накопичення ними музичних вражень від творів, близьких їм по змісту, різноманітних по тематиці та жанрам.

Основне завдання, пов'язане з усвідомленням музичних вражень, полягає в тому, що би навчити дітей виділяти різноманітні музичні твори, як за їх загальним характером, так і за їх найбільш відмінними на слух засобами виразності.

Основне завдання розбору музичного твору, в зв'язку з вокально-хоровим співом чи слуханням навчити розуміти виразний зміст, та розуміти особливості музичної мови, як прояв почуттів.

Засоби виразності музичного твору повинні розглядатись не ізольовано, а в їх взаємозв'язках спочатку в основних, а потім в більш складних та різносторонніх. Таким чином вивчення музичного твору передбачає його цілісне, емоційне сприймання розкриття єдності

змісту та засобів виразності, які особливо яскраво характеризують образ.

3. Ідейні основи музичного виховання.

В нашу епоху, епоху грандіозних соціальних потрясінь, гострих протиріч, коли в суспільно-політичне та ідейне життя планети втягнуті гігантські

маси людей, все яскравіше стає видно, що не має і не може бути в житті нічого, що не може бути обмежене рамками вузького професіоналізму та вільне від ідеологічного змісту. Розуміння цієї істини давно вже проникло у різні сфери педагогіки та виховання.

Теорія і практика музичного виховання і освіти нерозривно пов'язані з нашою культурою. Тому наше первинне завдання - це забезпечення естетичного виховання учнів.

Головним завданням масового музичного виховання є не стільки навчання музики, скільки вплив через музику на весь духовний світ учнів.

Масова навала популярної та розважальної музики сьогодні сприяє чи малим труднощам в галузі музичного виховання вже одним тим, що вносить непорозуміння у свідомість підлітків. І як би ми не прагнули викликати у них цікавість та любов до народного мистецтва та до мистецтва великих класиків минулого і теперішнього на учнів постійно впливає сучасне середовище: кіно, світовий ефір переважно легкої розважальної музики. Дуже важко молоді встояти проти цього не маючи виробленого смаку.

Ми відверто говоримо, що розуміння музики як чудного мистецтва невідемне від розуміння його, як гострої зброї, зброї боротьби за високі ідеали гуманізму, миру та поваги людей.

4. Робота з точки зору теорії регістрів співацького голосу.

Як в практиці так і в теорії існує багато протиріч з питань регістрових можливостей співацького голосу дітей підлітків, а тому і різноманітний підхід до виховання співаків.

Одні вважають, що голосові складки працюють в режимі поверхневого змикання. Другі стверджують, що регістри дитячого голосу однакові з регістрами дорослих співаків, то б то мають ті самі

три реєстри : грудний , головний або фальцетний та змішаний як результат обробки голосу.

Що таке реєстр співацького голосу? Чи можливо керувати реєстровим звучанням голосу? Як налаштувати голос дитини на той чи інший тип реєстрового звучання? Який режим роботи слід рахувати для них оптимальним?

Під реєстром голосу зазвичай розуміється ряд послідовних тонів, які ідуть один за одним по звуковій шкалі тонів більш-менш однорідного характеру по тембру.

Грудний реєстр голосові складки вібрують всі повністю, висота тона регулюється діяльністю внутрішніх м'язів. Гортань займає відносно низьке положення.

Головний чи фальцетний реєстр - неповне змикання голосових зв'язок. Висота тона регулюється за допомогою зовнішньо-гортанних м'язів. Гортань займає відносно високе положення.

Різна форма та розташування голосових складок видають різні типи їх коливання в межах одного певного часу. А тип коливання голосових складок дає вагомий вплив на тембр відтворюючого ними голосу.

Але відомо що різницю реєстрів можливо згладити при навчанні співаків, вирівнюючи характер звучання голосу на всьому діапазоні. Акустична різниця між основними реєстрами проявляється в тому, що у грудному звучанні чути більша кількість обертонів, від чого голос здається яскравішим навіть дзвінкішим на відміну від тембру фальцетного звучання, який має дуже малу кількість обертонів.

Звичайно, грудне звучання дорослого співацького голосу не буде схоже на грудне звучання голосу дітей, як і не схожі за своїм звучанням грудні реєстри, наприклад, сопрано чи баса, в силу менших розмірів гортані. Однак безперечним є те, що в щільності голосових зв'язок дітей вже закладені щито-черпаловидні м'язи, які складаються з міцних волокон, здатних скорочуватись та розслаблюватись, то б то впливати на їх пружність. Однак діти не завжди вміють користуватись різними способами реєстрового

звукоутворення, яке потребує гнучкої координації в роботі різних м'язових систем, керуючих рухом голосових зв'язок. Крайні типи регістрового звучання чисто грудного і чисто фальцетного голосу забезпечуються регулюючою діяльністю двох основних м'язових систем:

Внутрішньої, закладеної в глибині самих голосових зв'язок зовнішньої, яка огортає гортань згори. та

Діяльність внутрішньої системи м'язів забезпечує налаштування голосових складок на повне та неповне їх змикання.

Чи можливо керувати формуванням певного регістрового звучання голосу дітей? Зазвичай можливо. З практики роботи з дитячими голосами, слід виділити ряд факторів, які впливають на формування того чи іншого типу голосу.

Це: тесситура, сила звуку, вид атаки, тип голосного звуку, емоційний настрій, способи звукоутворення та артикуляції.

Тесситура.

Що б досягнути звучання голосу учня ближчого до фальцету, слід запропонувати йому заспівати в більш високій теситурі.

При цьому слід слідкувати за рівністю тембрального звучання при співі як верхнього так і нижнього звуків. Режим коливання голосових зв'язок під час співу верхнього звуку необхідно зберегти і на нижніх (спів інтервалів).

Динаміка і вид атаки звуку.

Для того що б досягнути звучання голосу близького до фальцетного, слід запропонувати співати тихо при м'якій атаці звуку; звучання ближче до грудного буде з'являтися при співі більш голосним голосом з твердою атакою. Вид атаки пов'язаний з силою звуку в момент його виникнення.

Тип голосного.

Різні голосні звуки, заспівані з однаковим зусиллям і на одній висоті тону, по-різному впливають на ступінь змикання голосових складок. Це означає що вони сприяють формуванню різноманітних відтінків у регістровому звучанні голосу. Для того що б настроїти голос учня ближче до фальцетного типу, слід використовувати

голосні <у>, <о>, <а>. Більш грудне звучання легше формувати на голосних <і>, <е>, <и>.

Емоційне налаштування.

Емоційний стан учня пов'язаний з художнім образом, тож безумовно буде відображатись на тембрі його голосу. Веселий настрій пісні викликає більш світле звучання голосу, і навпаки сумна пісня мимоволі сприяє прояву більш грудного відтінку у тембрі голосу.

Способи звукоутворення.

Щоби настроїти голоси учнів слід активізувати змикання голосових зв'язок. Використовуємо легке стакато на голосному найтихішому звучанні з поступовим переходом на легато. Стакато активізує опорно-м'язову дихальну функцію що сприяє вільному звукоутворенню, а також оптимальній силі звучання на легат, що є живим Вокально-хоровий спів це колективна творчість, яка займає особливе місце в процесі музично-співацького виховання тому творчим процесом відтворення музично-художніх образів.

Специфіка вокально-хорової виконавської майстерності потребує можливо, більш глибокого розуміння творів, які виконуються. Кожне виконання творів сприяє розвитку в дітях прагнення передати людям те духовне багатство, яке набув кожен з них у спілкуванні з музичним мистецтвом.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук П. Українське народне хорове мистецтво у контексті сучасної музичної культури. Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Трансформаційні процеси в сучасній українській культурі». К., 2007р. С.33-36.
2. Андрійчук П. Українське народне хорове мистецтво, як чинник само ідентифікації в контексті європейської інтеграції. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційно-культурний простір: європейський вибір України». Частина 2. К., 2008. С. 88-90.

3. Баранов Б. В. Курс хороведення ПОП Музфонда, 1991р. С. 58-65.
5. Скопцова С. М. Становлення та особливості розвитку народного хорового виконавства в Україні К., КНУКІМ, дисертаційне дослідження, 2005 р.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ

Сліпчишин Лідія Василівна,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри технологічної освіти,
УДУ імені Михайла Драгоманова

На тлі зміни педагогічних парадигм зростає вимога суспільства до знаходження проблем в освіті та шляхів їх розв'язку, що сприяють якісним перетворенням, адекватних сучасним реаліям. Інноваційний розвиток професійної освіти пов'язують з новими підходами в її організації та цифровізацією. Реформи в освіті актуалізують питання про співвідношення традицій та інновацій, враховуючи, що кожна з груп має свої сильні та слабкі сторони.

Як показує практика, підготувати конкурентоздатного педагога можна лише об'єднавши у зусилля наукового, освітнього, виробничого і соціального потенціалів у сучасній формі економічних відносин – кластері. В умовах дуальної освіти в кластерному середовищі можна суттєво поліпшити якість професійної підготовки педагогів, якщо врахувати три аспекти: наявність в абітурієнтів здібностей до педагогічної діяльності та бажання їх реалізовувати; дотримання наступності в системі «заклад ЗСО – заклад П(ПТ)О – заклад ВО»; надавання доступу до виробничого процесу та бази роботодавців.

Метою дослідження є виявлення особливостей інтеграції традиційної та цифрової педагогіки в умовах кластерного підходу до професійної підготовки на прикладі педагогів профільного і професійного навчання.

Педагогіка як наука досліджує сутність формування і розвитку людської особистості в спеціально організованому

педагогічному процесі, в основі якого лежить теорія і методика виховання. Вона вивчає «реально-ідеальний простір освітнього спілкування поколінь і різних професійних об'єднань ..., використовуючи засоби і способи перетворювального розуміння різних форм освітнього простору» [1, с. 315]. Соціальним аспектом педагогіки є освітня діяльність. Під впливом розвитку суспільства, ускладнення виробництва, інтеграційних і комунікативних процесів змінюються завдання педагогіки у напрямі опрацювання нового змісту освіти та складових педагогічного процесу, що потребує розробки нової методології і нового педагогічного мислення.

Серед науковців немає усталених поглядів щодо відмінностей традиційної та нової педагогіки. Найбільш послідовними у цьому питанні є філософи. Найлегше це зробити, виходячи з двох станів педагогіки – минулого і сьогодення, враховуючи культурну ситуацію, кризові явища в освіті та тенденції. Якщо в реальному людському суспільстві тенденції вказують на вищий, принципово новий рівень розвитку, то потрібно змінювати педагогічну парадигму та орієнтуватися на вироблення нового педагогічного мислення. Як вважає більшість педагогів (С. Бондар, Н. Мойсеюк та ін.), традиційна педагогіка формує систему знань, сприяє оволодінню основами наук відповідно до стандартів, але з позиції примусу, з орієнтацією на інформованість особистості, традиційні методи навчання.

Нова педагогіка пов'язана з переходом до нової освітньої екосистеми майбутнього, яка ґрунтується на інтеграції надбань традиційної педагогіки і можливостей цифрової педагогіки. Постійна адаптація та оптимізація поліпшують освітню систему, а технологічна основа забезпечує доступ до навчання, шляхи прискореної оптимізації розвитку особистості, персоналізоване навчання відповідно до потреб здобувачів. Сучасному суспільству потрібен фахівець, що володіє широким спектром взаємозалежних

знань, умінь і навичок, щоб швидше опанувати і підтримувати компетентності ХХІ століття.

Ключовим ресурсом модернізації сучасної освіти та навчання є цифрові технології. Як зазначено у [3, с. 16], використання цифрових освітніх технологій мають сприяти досягненню найбільш поширених в європейських країнах освітніх цілей: якість, ефективність, справедливість і доступ. За кожним з цих вимірів вони впливають на викладання і результати навчання, сприяють інклюзивності та доступу за допомогою персоналізованих інструментів навчання та допоміжних технологій, тим самим підвищуючи продуктивність та ефективність роботи педагогів. У цифровій освіті виокремлюють такі типи результатів, як: когнітивні навички, соціально-емоційні навички, добробут та соціальні результати [3, с. 18]. У цифровій освіті має бути адаптація педагогічних підходів, навчальних програм та оцінювання, підтримка вибору відповідних цифрових технологій та інструментів, популяризація ефективних педагогічних практик, розробка стратегій для подолання бар'єрів, що обмежують використання цифрових технологій для викладання та навчання. Завдяки цифровим технологіям різними способами і в різних аспектах підтримується повсякденне навчання здобувачів: для пошуку, обміну та адаптації педагоги використовують онлайн-платформи, інтерактивні білі дошки, програмне забезпечення для презентацій та відстеження прогресу в навчанні, підготовки та адміністрування оцінювання завдань, інтерактивне програмне забезпечення, навчальне програмне забезпечення, використання ігор тощо. Для багатьох освітніх систем вже стало стандартом використання технологій, які допомагають педагогам та описують поведінку здобувачів [3, с. 63]

Водночас у багатьох закладах вищої освіти в європейських країнах спостерігається тенденція використання програмного забезпечення більше для адміністрування традиційного навчання віч-

на-віч, ніж застосування його потенціалу для трансформації навчання. Велику роль у цьому процесі виконує досвід педагогів і зацікавлених сторін. Цифрових технологій і постачальників так багато, що це може становити труднощі при виборі, оскільки вони часто мають подібні цілі, але можуть бути несумісними.

Як показало наше дослідження, здобувач, який навчається в кластерному середовищі за дуальною формою освіти на робочому місці педагога, активно працює над удосконаленням власної методичної та цифрової компетентностей, використовує сучасні цифрові інструменти. Готуючись до занять, майбутній педагог під керівництвом куратора і наставника навчається методично правильно застосовувати традиційні та інноваційні методи, розробляти навчально-методичне забезпечення, використовуючи сучасні комп'ютерно-орієнтовані ресурси і , що найважливіше відразу на практиці це апробувати. Як результат, формується глибоке розуміння взаємозв'язків дій педагога з механізмами мислення і сферами особистості здобувача [2 , с. 199].

Висновок. На основі розглянутого вище можна дійти висновку про те, що інтеграція традиційної та цифрової педагогіки реалізується через змішані (гібридні) моделі, які дають можливість поєднати переваги кожної з них, забезпечити гнучкість та адаптацію до потреб учасників освітнього процесу, враховувати характер професійної діяльності, прискорюють процес професіоналізації майбутніх педагогів. Кластерне середовище у поєднанні з дуальною освітою створюють сприятливі умови для підготовки сучасного педагога відповідно до викликів часу.

Список використаних джерел:

1. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. 2-ге вид. К. : Тов-во «Знання» України, 2011. 520 с.
2. Сліпчишин Л. Інноваційне навчально-методичне забезпечення на основі цифрового освітнього ресурсу для підготовки педагогів нового типу. *Багаторівнева система підготовки педагогів*

профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластеру: колективна монографія / за ред. Л. В. Сліпчишин. [Електронне видання]. К. : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. С. 188–202.

3. OECD & Shaping Digital Education: Enabling Factors for Quality, Equity and Efficiency, OECD Publishing, Paris, 2023. 252 p. URL: <https://doi.org/10.1787/bac4dc9f-en>.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПРИ ВИКЛАДАННІ ХІМІЇ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Телюк Вікторія Іванівн,
заступник директора з навчальної роботи
ВСП «Автомобільно-дорожній фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) радикально змінює не лише виробничі процеси та наукові дослідження, але й сферу освіти, особливо у фаховій освіті. Хімія, як фундаментальна дисципліна, що вимагає глибокого розуміння абстрактних концепцій, точних розрахунків та практичних навичок, стикається з потребою модернізації методів викладання. Традиційні підходи часто виявляються недостатньо ефективними для індивідуалізації навчання та підготовки майбутніх фахівців до роботи в автоматизованому середовищі.

У контексті фахових коледжів, де безпосередній зв'язок між теорією та майбутньою професією є критично важливим, ШІ пропонує потужні інструменти для подолання цих викликів. Впровадження систем адаптивного навчання, віртуальних хімічних лабораторій, симуляцій та інтелектуальних систем оцінювання може суттєво підвищити якість підготовки. Штучний інтелект здатен забезпечити миттєвий та персоналізований зворотний зв'язок, моделювати складні хімічні процеси, які неможливо безпечно відтворити в аудиторних умовах, а також адаптувати навчальні матеріали до індивідуального темпу кожного здобувача.

Використання ШІ на заняттях з хімії – це не просто інновація, це необхідність для підвищення ефективності навчального процесу. Аналіз наукових публікацій за період з 2010 по 2021 рр. демонструє, що найбільш широко використовуваними викладанні хімії є доповнена та віртуальна реальність, що мають прямий зв'язок з

віртуальними хімічними лабораторіями, візуалізацією та взаємодією з хімічними структурами [2].

Всеукраїнське дослідження щодо використання ІІІ у шкільній освіті показало, що думки вчителів щодо ІІІ різняться – викладачі розуміють, що новітні технології можуть бути корисними, але мають вагання через можливі проблеми. Вони хвилюються, що ІІІ може обмежити розвиток здобувачів, призвести до списування та неетичного використання. Щодо списування, вчителі мають підстави для занепокоєнь, оскільки деякі здобувачі визнають, що використовують ІІІ для цього. Проте більшість учнів вважають, що ІІІ може, навпаки, поліпшити навчання та розвиток, зробити освітній процес цікавішим і захоплюючим. Здобувачі навіть виражають бажання отримати від вчителів інформацію про те, як етично використовувати ІІІ, які є його переваги та недоліки, особливості застосування [1].

Розглянемо деякі практичні аспекти інтеграції штучного інтелекту у викладання хімії у фаховому коледжі.

1) Віртуальні лабораторії та моделювання (Virtual Labs & Simulations). Це, мабуть, найбільш відчутний і важливий аспект, оскільки деякі експерименти є небезпечними або дорого вартісними для виконання у реальних умовах. Завдяки віртуальним лабораторіям здобувачі можуть проводити експерименти у віртуальному середовищі – змінювати умови експерименту, спостерігати за результатами, аналізувати помилки. ІІІ-інструменти, здатні генерувати та обертати 3D-моделі молекул, допомагають здобувачам краще зрозуміти міжмолекулярні взаємодії та механізми реакцій — те, що важко усвідомити за допомогою лише двовимірних схем. Моделювання хімічних реакцій та передбачення їхнього результату особливо корисно у синтетичній хімії, де дослідники можуть використовувати алгоритми ІІІ для прогнозування взаємодії різних хімічних сполук, що допомагає скоротити час і ресурси, що витрачаються на лабораторні експерименти.

2) Адаптивне навчання та персоналізоване розв'язання задач. ШІ-інструменти надають здобувачам покрокову допомогу у розв'язанні розрахункових задач (наприклад, пошук молярної маси, балансування рівнянь), ідентифікуючи, на якому саме етапі здобувач припустився помилки, а не просто вказуючи на невірну кінцеву відповідь. Система ШІ здатна автоматично генерувати додаткові тренувальні вправи, орієнтовані виключно на ті теми, де здобувач демонструє прогалини. Це економить час викладача на підбір індивідуалізованих завдань.

3) Інтелектуальне оцінювання та зворотний зв'язок. Автоматизація оцінювання звільняє викладача від рутинної перевірки, дозволяючи зосередитися на більш складних навчальних завданнях. ШІ може оцінювати звіти здобувачів, коректність розрахунків, інтерпретацію графіків та відповідність отриманих віртуальних даних теоретичним значенням.

4) Аналіз даних про навчання. Завдяки збору даних про взаємодію здобувачів із навчальною платформою, ШІ надає викладачам цінну інформацію – ідентифікувати здобувачів, які мають високий ризик неуспішності (наприклад, через низьку активність, часті пропуски завдань, чи послідовні помилки у ключових концепціях), дозволяючи викладачу вчасно надати адресну допомогу. Аналіз даних показує, які теми чи лабораторні роботи є найбільш складними для більшості здобувачів, що дає підставу для перегляду та покращення методичних матеріалів або зміни пріоритетів викладання.

Розглянемо деякі платформи викладання хімії:

- дошка ШІ для хімії від Google Workspace Marketplace – штучний інтелект генерує запитання з хімії та відображає їх на дошці;
- PhET пропонує безкоштовні інтерактивні симуляції з хімії, що допомагають візуалізувати та зрозуміти складні хімічні процеси, наприклад, будову молекул або хімічні реакції.
- Unreal Chemist дозволяє експериментувати з понад 170 хімічними речовинами та спостерігати за наслідками реакцій у віртуальному середовищі, що робить навчання більш захопливим.

- MEL Chemistry – мобільний застосунок для візуалізації молекул.
- Labster пропонує сотні високореалістичних віртуальних симуляцій, що охоплюють загальну, органічну та аналітичну хімію.
- Beyond Labz – це набір віртуальних хімічних лабораторій (General, Organic, Physics), що дозволяє змішувати реагенти та спостерігати за реакціями, тобто моделювати складні та небезпечні експерименти, які неможливі в реальних умовах коледжу
- ChemCollective – це безкоштовна платформа для створення віртуальних хімічних задач (особливо титрування та розведення). Допомагає автоматично перевіряти розрахунки та концептуальне розуміння розв’язання задач.
- MolView / ChemDoodle для створення, візуалізації та маніпулювання 2D/3D молекулярними структурами
- PyMOL / VMD – пропонують професійні інструменти для візуалізації складних біомолекулярних структур.

Отже, штучний інтелект – це не просто допоміжний інструмент, це стратегічний каталізатор фундаментальної трансформації викладання хімії у фахових коледжах. Інтеграція ШІ, зосереджена на практичних аспектах, дозволяє закладам освіти перейти від універсального підходу до персоналізованої, безпечної та професійно орієнтованої підготовки.

Проте, успішне впровадження цієї трансформації вимагає подолання двох основних викликів: підготовки викладацького складу до ефективної роботи з новими інструментами та забезпечення етичної складової (захисту даних та уникнення упередженості алгоритмів).

Список використаних джерел

1. Всеукраїнське дослідження щодо використання ШІ у шкільній освіті URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2023/12/20/Vseukrainske.doslidzhennya.vykorystannya.20.12.2023.pdf>

2. Chiu W-K. Pedagogy of Emerging Technologies in Chemical Education during the Era of Digitalization and Artificial Intelligence: A Systematic Review. *Education Sciences*. 2021, 11(11), 709.
DOI:[10.3390/educsci11110709](https://doi.org/10.3390/educsci11110709)

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ В КОНЦЕПЦІЇ СОФІЇ РУСОВОЇ

Шевчук – Ковалишин Руслана Богданівна,
заступник директора з НВР
ЗП(ПТ)О «Львівський професійний коледж ресторанного
бізнесу»

Національне виховання української молоді є елементом нової ідеології освіти, що працює на процес утворення держави, виховання народу України як політичної нації. Національним характером виховання є формування молоді людини як громадянина України. Софія Русова зазначала, що: «Вчитель має не лише вчити учнів, але й виховувати їх характер. А найголовніше – зміцнювати їх волю і викликати свідоме відношення до своїх обов'язків, почуття відповідальності» [2, с. 239]. Виховання підростаючих поколінь передбачає широкі можливості для пізнання своїх традицій, звичаїв, історії, мови, культури, а також формуванню національної гідності. Саме тому важливим місцем в педагогічній спадщині Софії Русової займає концепція української національної системи освіти і національного виховання молодого суспільства, в якій вона розглядає найважливіші фундаментальні завдання, мету, методи, принципи, форми освіти, зміст, навчання й виховання молоді.

Варто відзначити, що Софія Федорівна Русова – визначний педагог, письменниця, видавець, перекладачка, історик, автор багатьох досліджень з педагогіки, громадський і політичний діяч України, присвятила своє життя створенню національної системи освіти та виховання, її по праву вважають фундатором системи дошкільного виховання в Україні.

У концепції Софії Русової національне виховання - це основа для формування цілісної, самосвідомої особистості, яка поєднує любов до свого народу з пошаною до інших культур. Головна мета -

розвиток національної свідомості, знання та використання національних скарбів (мови, культури, історії), а також формування громадянина, здатного до свідомого суспільного вибору та творчої діяльності.

Ключові принципи та складові концепції національного виховання Софії Русової:

- національна школа: Русова наголошувала на необхідності української школи, де панує рідна мова, а освітній процес пройнятий національним духом;

- національний ґрунт: виховання має спиратися на менталітет українського народу, його духовні традиції, народні звичаї та мистецтво;

- виховання на рідній мові: освіта та виховання мають здійснюватися виключно українською мовою, використовуючи рідну мову, пісні, казки та оповідання.;

- природовідповідність: виховання повинно узгоджуватися з природними законами розвитку людини та поєднувати навчання з життям на лоні природи (наприклад, через садівництво в дитячих садках);

- гуманізм і демократизм: навчальний процес має бути гуманним, заснованим на повазі, любові та індивідуальному підході до дитини, а не на суворій дисципліні;

- розширення любові: спочатку любов дитини до сім'ї поширюється на школу, товаришів, а потім - на весь народ і, зрештою, на все людство;

- приклад дорослих: важливим методом виховання є особистий приклад дорослих, а також їхня здатність виховувати в дітях уміння бачити добро і красу в оточенні;

- стимулювання творчості: Русова наголошувала на тому, що дитина є допитливим дослідником, тому перед нею має відкриватися чудовий світ через гру, творчість, казки та красу;

- системність: національне виховання охоплює всі сфери життя: родину, громаду, заклад освіти та реалізується через систему заходів, що забезпечують гармонійний розвиток особистості.

С. Русова визнає, що найважливішим засобом національного виховання є рідне слово. Через слово дитина усвідомлює духовні цінності народу, його світосприймання та світобачення, здійснюється її художньо-образне мислення, засвоюється мораль та історичний досвід народу [1, с.131]. Вона стверджує, що гармонійну молоду людину можна виховати лише дотримуючись певних умов: – виховання повинно бути індивідуальним; – національним; – відповідати вимогам часу. Головним завданням виховання С. Русової - це забезпечення розвитку національної самосвідомості і загальнолюдської моралі; формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, здатної до свідомого суспільного вибору і збагачення інтелектуального, духовного, економічного, соціально-політичного і культурного потенціалу свого народу та пробудження в молоді бажання до самостійного навчання.

На основі цього вона формулює основні принципи національного виховання гармонійно молодій людині, громадянина: індивідуальність, пристосованість до природи; відповідність особливостям і потребам своєї країни, нації; відповідність соціально-культурним вимогам часу; єдність суспільного і родинного виховання; благочинність, моральність.

С. Русова навчала дітей любити свою мову, культуру та землю. Вона вважала, що так мають народжуватися патріоти. Вона писала: «Міцнішою нацією в наші часи виявляє себе та, яка краще других вичерпала в своєму вихованні свої глибокі національні скарби й національній психології дала вільний розвиток» [3, с. 28]. Тому виховання повинно бути національним.

Основна ідея праць С. Русової – це віра у потенційні творчі можливості дитини. Вона вказувала на індивідуальні відмінності у розвитку кожної людини, проте висловлювала думку, що всі від природи є здатними до навчання і виховання, до творчої діяльності.

Отже, можна зробити висновок, що результатом роботи С. Русової відносно виховання української молоді є такі показники: розкриття індивідуальних здібностей кожного людини молодого віку, формування їх, як патріотів своєї країни, гармонійний розвиток,

інноваційні технології навчання та виховання, проведення традиційних заходів, забезпечення високого рівня професійності та вихованості молоді.

Список використаних джерел:

1. Погорілко Д. М. Національне виховання української молоді у педагогічній спадщині Софії Русової. *Дидактика*. 2018. № 18. С. 130-132.
2. Русова С. Вибрані педагогічні твори / [упор. О.В. Проскура]. К.: «Освіта», 1996.
3. Русова С. Вибрані педагогічні твори. У 2 кн. / За ред. Є. І. Коваленко; упоряд., передм., прим. Є.І. Коваленко, І.М. Пінчук. К.: Либідь, 1997. Кн. 2. 320 с.

УХВАЛА КОНФЕРЕНЦІЇ:

Конференція засвідчила багатогранність педагогчних напрацювань, професійних здобутків у досягненні високих стандартів освітньо-виховної роботи продемонструвала велику кількість освітніх новацій, які використовують педагоги Львівщини у практичній діяльності в нелегкий для освіти України воєнний період, багатогранність практичних нюансів виховної роботи, позаурочної освіти та психолого-педагогічної роботи з учнями з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю та осіб соціально-вразливих категорій.

Дружнє спілкування та обмін здобутими професійними доробками необхідний педагогам, особливо в умовах війни. Учасники зазначили, що є і надалі необхідність проводити педконференції з метою обміну досвідом задля надання освітніх послуг найвищої якості, авчання та виховання нової генерації компетентних, інтелектуальних, професійно грамотних українців.

Родзинки творчості - обмінюємося досвідом

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХИЙЛА ДРАГОМАНОВА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПАЛАЦ
ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
РОДЗИНКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ –
ОБМІНЮЄМОСЯ ДОСВІДОМ**

*Львівська обласна науково-практична
конференція, присвячена 170-річчю від дня
народження Софії Русової.*

Укладач:

Жилевич О. К., заступниця директора з навчально-методичної роботи, Львівський державний палац естетичного виховання учнівської молоді.

Науковий редактор: *Сліпчишин Л.В.*, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри технологічної освіти, УДУ імені Михайла Драгоманова

Верстка: *Жилевич О. К.*

Львів, 2025 р.

Укладач:

Жилевич О. К., заступник директора з навчально-методичної роботи Львівського державного палацу естетичного виховання учнівської молоді.

Науковий редактор:

Сліпчишин Л. В., доктор педагогічних наук, Український державний університет імені Михайла Драгоманова.